

A

1217

XIII.

EPITOME
CATECHE-
TICA,

Auctore

CUNRADO DIE-

TERICO, SS. Theolog. D.

Antehac Practicae Philosophiae

Pædagogiarum Cissæ, nunc

Pastor & Superintendente

Ursensi.

Editio recentissima

LEUTSCHOVIAE,

Typis SAMUELIS BARBARÆ,

ANNO 1696.

Регіstryonіtателныок, Мартін
(304.15.1)

Регі нгопта Івнгок, Мартін
(304-577)

Quid est Catechesis?

Est brevis ac perspicua institutio rudiorum in fundamento Religionis fidei, & vitæ Christianæ, è scriptis Prophetis ac Apostolicis collecta.

Catechesis unde desumpta est?

Ex verbo DEI, sacris Scripturis comprehenso.

Quid est Sacra Scriptura?

Sacra Scriptura est verbum DEI, à Prophetis, Evangelistis & Apostolis, immediato Spiritus sancti afflatu per scriptum, ut ex illo de veri Dei agnitione & cultu, ad vitam æternam cruciamur.

Unde constat, sacram Scripturam esse indubitato verbum Dei?

E variis argumentis: Inde præcipue, quòd 1. admirandos & planè divinos effectus (ut puta fidem, invocationem, consolationem, &c.) in animis hominum excitat & confirmat.

2. Quòd Spiritus sanctus certitudinem ejusdem interiori obtestatione in cordibus fidelium obsignat.

* Quot sunt capita Doctrinae Christianae
quae in sacra Scriptura conti-
nentur?

Capita doctrinae Christianae præcipua sunt quinque :

1. Decalogus (*ſeu decem præcepta.*)
2. Symbolum Apoſtolicum.
3. Oratio Dominica.
4. Sacramentum Baptiſmi.
5. Sacramentum Cœnæ Dominicæ.

* Quis singulorum horum capitum in genere usus est?

Ut agnoscamus .i. qui & quales nos
sumus, & quomodo nobis cum Deo
Domino nostro conveniat.

2. Qui & qualis Deus Dominus noster sit, & quâ ratione cum ipso reconciliari ac uniri queamus.

DE DECALOGO.

*Quid est Decalogus seu Decem
Præcepta*

Est legis divinæ (in primæva crea-
tione hominum mentibus indi-
cæ) solennis repetitio & declaratio, ab
ipso DEO in monte Sinai tabulis lapi-
deis inscripta, & à Mose promulgata:
tradens rationem piæ, justæ & sobriæ
vivendi, omnibus hominibus.

Quo-

Quomodo distinguitur Decalogus?

Bipartitô, in tabulas duas.

Prima est: quæ de cultu & dilectione DEI immediate præcepta tradit.

Secunda est: quæ agit de dilectione proximi.

Quæ est summa tabulæ primæ?

Ut diligamus DEUM ex toto corde,
ex tota anima, & ex totis viribus,
Matth. 22. v. 37.

Quot praecepta continet prima
tabula?

Tria priora.

Qua est summa tabula secunda?

Ut diligamus proximum nostrum
sicut nos ipsos, Matth. 22. *¶* 39. Et
omnia quaecunq; voluerimus, ut fa-
ciant nobis homines, eadem & nos fa-
ciamus ipsis, Matth. 7. 12.

Quinque sunt proximi nostri?

Omnes omnino homines, qui consilio, cpe & subsidio nostro indigent, siue sint amici siue inimici, siue noti siue ignoti, siue vicini siue peregrini, siue pauperes siue diuites, siue quicunq; alii.

PRIMUM PRÆCEPTUM.

Non habebis Deos alienos co-
ram me.

43

200

Regi nyomatwinyok, Martin
(304-191)

4 Epitome Catechetica

Qua est huius praecepti sententia?

Debemus Deum timere, diligere, & illi soli confidere.

Quid intelligit per Deos alienos?

Omne id, quod homines loco Dei fingunt, eiq; propria attributa, opera & cultum veri DEI prophanè attribuunt, ut puta:

1. Idola gentium.
2. Imagines & sculptilia, ad cultum prostantia.
3. Sancti demortui, quatenus invocantur.
4. Bona animi, corporis & fortunæ, adeoq; quævis, in quibus homines confidere & gloriari solent.

Quid igitur in hoc praecepto prohibetur?

Ne quamcunq; idololatriam, imaginum cultum, superstitionem, sanctorum aut aliorum creaturarum invocationem sectemur, aut quocunque modo fiduciam in iisdem collocemus.

Quid verò in eodem nobis praefitur?

Ut unum solum verum Deum habeamus, ipsum juxta verbum patefactum agnoscamus, super omnia timeamus,

toto

De Decalogo.

5

toto corde diligamus, ipsi soli confidamus, ei vera humilitate ac patientia nos subiciamus, omniaq; bona ab ipso solo expectemus.

Qui sit, quod etiam in reliquis praeceptis

à D. Lutero praemittitur: Debemus Deum timere & diligere.

Ut monstretur fons, à quo omnia opera in Decalogo praecepta, promanare debent, qui est timor & dilectio Dei. (Nisi enim è filiali timore & veri Dei dilectione proficiantur, hypocritica sunt, nec Deo placere possunt.)

Sed quid hoc sit, quod non omnia verba Decalogi totidem verbis recites, quot Deus ipse tabulis lapideis inscripsit, & Moyses etiam ad mandatum Domini promulgavit?

Id quidem ulque adeò necesse non est.

Quia 1. quædam in Decalogo continentur, quæ non omnes homines in genere & absolute obligant, sed pertinent tantum ad Judæos & politiam Mosaicam.

Quia 2. sensu quædam sunt eadem, ideoq; hæc ipsa præcisè verbosius recitare, opus non est.

44

Quæ

Regi nyontatwinyok, Martin
(304.15.11)

6 Epitome Catechetica

Quanam sunt ista?

In primo præcepto sunt hæc verba:

1. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te, de terra Ægypti, de domo servitutis, Exod. 20. 2.

2. Non facies tibi sculptile, neque ullam similitudinem eorum, quæ sunt in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis neque coles ea, Exod. 20. 2.

Cur verò ista omittuntur?

1. Quia eductio ex Ægypto fuit corporale beneficium, solos Judæos concernens, itaq; Christianos propriè nil attinet,

2. Quia præceptum de non adorandis & colendis sculptilibus, in genere continetur in his verbis: Non habebis Deos alienos coram me,

Annon verò præceptum illud de sculptilibus, peculiare præceptum est, & in ordine secundum?

Quodnam primum, quodve secundum vel tertium præceptum sit, neque Moyses expressit: Decem dumtaxat esse scimus.

Quid ergo statuis de hoc ipso de sculptilibus præcepto?

Appendix sive explicatio est primi præ-

De Decalogo.

7

præcepti ejusq; speciale exemplum continet.

Illud velim mihi probes?

Dii alieni, (sive propriè sive impropriè dicti) in primo præcepto in genere prohibentur. Sculptilia & imagines ad cultum factæ & usurpatae, sunt (scriptura teste) Dii alieni. Ergo & in primo præcepto prohibentur.

Annon verò salvâ conscientia ipsæm verbis quibus in Decalogo exstant, integra præcepta recitari possent?

Possent sancti: Sed in toto novo Testamento nusquam ita repetuntur. Apostolos igitur nos meritò imitatur.

Anne imagines & sculptilia salvâ conscientia tolerari possunt?

Si prostant ad cultum, venerationem & superstitionem, sunt abolenda: si minus, & si nihil turpitudinis vel levitatis habent, tolerari possunt:

1. Commemorationis.
2. Edificationis.
3. Historiæ.
4. Memoriz.
5. Ornatus gratiæ.

A5

SE.

Регі нгоптатавнжок, Мартин
(304-1911)

8 Epitome Catechetica

SECUNDUM PRÆCEPTUM.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Qua est huius praecepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne per nomen ejus imprecemur; maledicamus, juremus, incantemus, mentiamur, aut dolis fallamus; sed in omnibus vitae necessitatibus illud invocemus, & cum gratiarum actione laudemus.

Quid significat nomen Dei?

1. Ipsum Deum, Exod. 3. 14.
2. Attributa Dei, Exod. 3. 14.
3. Voluntatem sive mandatum Dei, Deut. 18. 19.
4. Omne illud, quod de Deo inscripturis revelatum est, in ejusque notitiam, cultum, gloriam, celebrationem & professionem vergit.

Quid significat nomen Domini assumere in vanum?

Significat vel temerè, frustra & leviter, vel falsè & contumeliose nomen Dei usurpare.

Quid

De Decalogo.

9

Quid igitur in hoc praecepto prohibetur?

Ne quocumque modo per nomen Dei imprecemur, maledicamus, pejoremus, incantemus, mentiamur, aut dolis fallamus.

Annon licitum igitur est jurare?

Omnino: & quidem, si id i. Glorie Dei requirat.

2. Proximi salus exigat.
3. Magistratus mandet.
4. Officii & vocationis necessitas efflagitet, in fidei confirmationem & veritatis testificationem. Tum enim quilibet Christianus salvâ conscientia jurare potest & debet.

Quomodo id probas?

Probo 1. Quia legitimum jusjurandum verbo Dei sancitum, Deut. 10. 20.

2. A Sanctis in V. T. Abrahamo, Moyse, Davide, &c. est usurpatum.

3. A Christo & Apostolis in N. T. adhibitum.

Et denique 4. Ut contraversionis finis sit, ad confirmationem fidei & veritatis in Ecclesia & Reipublicae utilitatem constitutum est, Hebr. 6. 16.

Ad

Quid

Регі нгоптатавнгок, Мартин
(3041511)

10 Epitome Catechetica

Quid verò in hoc precepto nobis præcipitur?

Ut nomine Dei religiosè, piè & honorifice in omni sermone nostro utamur, illud in omnibus necessitatibus invocemus, adoremus, & cum gratiarum actione laudemus & glorificemus.

Qua est specialis comminatio & pena transgressorum huius precepti?

Non habebit Dominus infontem illum, qui assumpserit nomen ejus in vanum, Exod. 20. 7. Deut. 5. 11.

TERTIUM PRÆCEPTUM.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

Qua est huius precepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne divinos ejus sermones & verbum contemnamus: sed ut sanctum reputemus, libenter audiamus & discamus.

Quis sit, quod nec huius precepti verba omnia recites juxta syllabas, quæ

Exod. 20. 8. continentur.

Quia pleraq; Judaicam tantum Sabbathi sanctificationem concernunt: ideoq;

De Decalogo.

11

ideoq; ceremonialia & typica sunt, quæ solos Judæos, non etiam Christianos in N. T. obstringunt.

39 Quid significat Sabbathum?

Sabbathum significat idem, quod cessatio seu quies à labore (sic dictum, quia septimus erat septimanæ dies, quo Dominus postquam sex diebus creavit cælum & terram, quievit, Gen. 2. 3.)

40 Ergone præcisè septimus dies Sabbatho destinandus?

Liberum est Christianis, hunc vel illum diem, exercitio huic divino destinare: Quia tamen, ut à Judaicâ se Synagoga separarent Apostoli & Apostolici viri, diem Dominicam religiosâ solennitate habendam sanxerunt, & omnem gloriam Sabbathi Judaici in eam transferre decreverunt; meritò non eandem etiam celebramus.

Quare hoc?

Quia Dominus noster JESUS Christus hac ipsâ die à mortuis resurrexit, & resurrectione suâ, spirituale Sabbathum inchoavit.

A7

Ammon

Регі нгонтатвельок, Мартін
(304.15.11)

12 Epitome Catechetica

Annon verò præter diem Dominicum licitum est celebrare & alios dies festivos anniversarios, utpote Salvatoris, Apostolorum & aliorum Sanctorum?

Licetum utique pro libertate Christiana, si modo absit superstitio & opinio cultus.

Cur igitur dies festi Salvatoris (utputa, de nativitate Christi, circumcissione, resurrectione, ascensione in celos, & missione Spiritus sancti, &c.) solenniter celebrantur?

Ut 1. Ordine discatur historia.

Ut 2. Sigillatim summa beneficia, his ipsis nobis parta, perpendantur.

Ut 3. Speciatim pro beneficiis his debitas Deo gratias agamus, & iisdem in Dei gloriam & nostram salutem utamur.

Cur Apostolorum & aliorum Sanctorum festa celebrantur?

1. Propter ordinem decentem in Ecclesia observandum.

2. Propter memoriam annuam historiarum, & præcipuorum beneficiorum Dei, per sanctos Ecclesie Christi præstitorum; quæ gratâ mente Christianos recoiere decet.

3. Propter imitationem, ut Sanctorum

De Decalogo. 13

rum vitam, fidem, confessionem, constantiam, patientiam, & alias virtutes pie imitemur.

Quid significat Sabbathum sanctificare?

Significat in genere sacro ac divino cultui Sabbathum destinare, ac sancta in eadem opera peragere.

Quid ergo in hoc Præcepto nobis præcipitur?

Ut verbum Dei sanctum reputemus, illud ipsum in cœtibus divinis libenter audiamus, meditemur, & discamus: Sacrosanctis Sacramentis utamur; precum item gratiarum actionis, aliaq; pietatis & charitatis Christianæ exercitia, quibus rectè & verè Sabbathum sanctificatur, peragamus.

Quid verò in eodem prohibetur?

Ne conciones & verbum divinum contemnamus, Sacramenta negligamus; opera servilia aliaq; impia ludicra ac prophana (quibus Sabbathum turpiter prophanatur) tractemus.

Qua est specialis comminatio & pœna huius præcepti?

Quicumque prophanaverit Sabbathum, morte morietur, Exod. 31. 14. & 35. 2.

Quot

Regi nyomatwinyok, Martin
(304-597)

14 Epitome Catechetica

Quot verò præcepta continet secunda Decalogi tabula?

Septem posteriora: nimirum IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.

QUARTUM PRÆCEPTUM.

Honora Patrem tuum & matrem tuam, ut benè sit tibi, & sis longævus super terram.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne parentes & Dominos nostros contemnamus, neque ad iram provocemus: sed honore eos afficiamus, illis serviamus, morem geramus, amore eos prosequamur, & magnificiamus.

Quæ sit, quod nec huius præcepti verba singula recites, sicut à Mose sunt promulgata? Exod. 20. 12.

Quia verba illa: Super terram quam Jehova DEUS tuus dabit tibi: Respiciunt promissionem terræ Canaan, & hætenus solos Judæos concernunt. Quo fine nec ab Apostolo Paulo enumerata sunt, Eph. 6. 3.

Ecce quos intelligis hic nomine parentum?

Per parentes intelliguntur omnes supe-

De Decalogo.

15

superiores, quos Deus regendis & defendendis aliis præfecit: Quales sunt:

1. Parentes nostri naturales.
2. Tutores & curatores pupillorum.
3. Ecclesiæ Ministri & Pastores.
4. Professores & Præceptores.
5. Magistratus politici, eorumque officiales.
6. Patres familias.
7. Majores & seniores.

Quos intelligis nomine liberorum?

Omnes inferiores, quos regendos ac defendendos Deus aliis subjecit:

Quales sunt:

1. Liberi.
2. Pupilli.
3. Auditores verbi divini.
4. Discipuli.
5. Subditi.
6. Servi & domestici.
7. Juniores.

Quid ergo Parentibus & Superioribus quibusvis in hoc præcepto præcipitur?

Ut paternâ curâ, amore & affectu inferiores quosvis prosequantur, illos alant, defendant, in Domino fideliter instituunt, & inculpato fidei ac vitæ exemplo præluceant.

Quid

Regi myontatwinyok, Martin
(304-1977)

*Quid liberis & inferioribus quibusvis
præcipitur?*

Ut parentes & dominos superiores
quosvis debito honore reverenter
afficiant, illis cum timore & simplici-
tate inserviant, morem gerant: eos
non contemnant, ad iram non com-
moveant, sed amore prosequantur &
magnificent.

*Sed an et superioribus quibusvis promiscue
obtemperandum in omnibus?*

In omnibus obtemperandum, quæ
non pugnant contra Deum & charita-
tem proximi. Si enim quid contra
mandatum Dei præcipiunt, Deo ma-
gis obediendum est, quam hominibus,
Apostolus. 5. 29.

*Quæ est promissio specialis huius præcepti
annexa?*

Ut benè sit tibi, & longævus sis super
terram, Eph. 5. 3.

*Cuius verò promissionem hanc speciatim
Deus eidem addidit?*

Ut 1. Singulari hoc præmio ad ob-
servationem ejus magis nos exarci-
taret.

Ut 2. quanti parentum honorem fa-
ceret, publicè testaretur.

Ut 3. quàm necessaria sit huius præ-
cepti obedientia ostenderet.

Quæ

*Quæ est comminatio & pena specialis
huius præcepti?*

Maledictus non honorans patrem,
Deut. 27. 16. Qui patri aut matri
maledixerit morte moriatur, Exod.
21. 17. Levit. 20. 9.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

Non occides.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne vitæ proximi nostri incom-
modemus, aut ægrè faciamus: sed
illum adjuvemus & promoveamus
in omnibus vitæ necessitatibus.

*Quid significat in hoc præcepto
occidere?*

Significat nocere vitæ ac saluti pro-
ximi nostri.

Vel 1. Interioribus animi affectibus,
ut puta, irâ, odio, invidiâ, vindictæ
cupidine.

Vel 2. Gestu externo vultus inde-
coro.

Vel 3. Linguae convitiis ac male-
dictis.

Vel 4. Opere quocunque externo.

Quid

Regi ngontatwinyok, Martin
(304-1971)

*Quid igitur in hoc precepto probi-
betur?*

Ne vitæ proximi nostri quocunque
modo incommodemus, aut ægrè fa-
ciamus & lædamus, vel per nos ipsos,
vel per alios.

*Quid verò in eodem nobis præci-
pitur?*

Ut humanitate & benevolentia no-
strâ proximum adjuvemus, in omni-
bus vitæ necessitatibus ac periculis.

*Quæ est promissio huius præ-
cepti?*

Beati misericordes, quoniam mise-
ricordiam consequentur. Beati paci-
fici, quoniam filii Dei vocabuntur.
Beati mites, quoniam hæreditabunt
terram, Matth. 5. 7.

*Quæ est comminatio & pena huius
præcepti?*

Quicumque sanguinem humanum ef-
fuderit, ejus sanguis vicissim effunde-
tur, Gen. 9. v. 6.

Qui gladium acceperit, gladio per-
ibit, Matth. 26. 52. &c.

Quisquis fratri suo irascitur teme-
rè, obnoxius est judicio, Matth. 5. 22.

SEX.

SEXTUM PRÆCEPTUM.

Non mœchaberis.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus Deum timere & di-
ligere, ut castè & pudicè vivamus
in mente, verbis ac operibus, &
unusquisque suam conjugem amet
& honoret.

Quid significat mœchari?

Significat illicitum, extra legiti-
mum conjugium. Ventris usum se-
cari;

Vel 1. Interiori animi affectu inor-
dinato;

Vel 2. Gestu externo lascivo;

Vel 3. Sermonis externi spurcitia;

Vel 4. Opere externo, fornicatio-
ne, scortatione, adulterio, incestu, ra-
ptu, sodomia, &c.

*Quid ergo in hoc præcepto probi-
betur?*

Ne illicitis concupiscentiæ illece-
bris ac vagis libidinibus Venereis ani-
mum ac corpus quovis modo conta-
minemus, ac conspurcemus.

*Quid verò in eodem nobis præci-
pitur?*

Ut castè & pudicè vivamus in men-
te,

Рѣшииъ
(304.15.1)

20 Epitome Catechetica

te, verbis ac operibus, & unusquisq;
suam conjugem amet & honoret.

Qua est promissio huius praecepti?

Qui ad proximi uxorem non acces-
serit, vita vivet, Exod. 18. 69.

*Qua est comminatio & pena huius
praecepti?*

Scortatores & adulteros judicabit
Dominus, Hebr. 3. 4. Neque scorta-
tores, neque mœchi, neque masculo-
rum concubitores regni Dei hœredi-
tatem possidebunt, 1. Cor. 6. 9. Gal. 5.
v. 21.

SEPTIMUM PRÆCEPTUM.

Non furtum facies.

Qua est huius praecepti sententia?

Debemus Deum timere & dili-
gere, ne proximo pecuniam aut
bona sua auferamus, neque falsis
mercibus aut imposturis ad nos
pertrahamus: Sed demus operam
sedulo, ut bona ipsius conserven-
tur, & ejus conditio melior red-
datur.

Quid significat furari?

Significat facultatibus proximi in-
sidiari, easve ad se pertrahere.

Vel

De Decalogo. 21

Vel 1. Interiori cordis concupi-
scentia;

Vel 2. Exteriorum oculorum cupi-
ditate;

Vel 3. Facto externo, illicita scilicet
rerum per imposturas, & exactiones
varias acquisitione: clancularia
aut violenta surreptione: iniqua iti-
dem possessione & injusta communi-
catione.

*Quid ergo in hoc praecepto prohi-
betur?*

Ne pecuniam, facultates, aut bona
proximo nostro auferamus: neque
falsis mercibus aut imposturis variis,
sub quocunque praeceptu ad nos per-
trahamus, & iniquè possideamus.

*Quid verò in eodem nobis prae-
cipitur?*

Ut demus operam, quò proximi
opes conserventur, ejusq; conditio,
quantum fieri possit, melior à nobis
reddatur.

Qua est pena furti?

In veteri quidem T. erat restitutio ve-
quadrupli, vel quintupli nonnunquam
verò septupli, Prov. 6. 81. pro deli-
cti qualitate. Hodie verò capitali su-
spendii supplicio (consideratis certis
qui-

Регі нгоптатавнжок, Мартин
(304 16 11)

22 Epitome Catechetica.

quibusdam circumstantiis) & constitutionibus Impp. afficitur.

OCTAVUM PRÆCEPTUM.

Non loqueris falsum testimonium adversus proximum tuum.

Qua est huius praecepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne proximum falsis mendaciis involvamus: prodamus, traducamus, aut infamiam aliquam afficiamus: sed illum excusemus, aliquid boni de eo loquamur, & omnia in meliorem partem accipiamus & interpretemur.

Quid significat loqui falsum testimonium?

Significat sive clam, sive aperte suspicari, dicere, aut testari, quod honesto cuiusvis nomini, existimationi, fama ac personae quoquo modo derogat.

Quid in hoc praecepto nobis prohibetur?

Ne proximum falsis mendaciis involvamus. prodamus, traducamus, infamia aliqua afficiamus, vel temere aut indicta causa condemnemus.

Quid

De Decalogo.

Quid verò in eodem praecepto?

Ut proximum contra mendacia & obprobrationes aliorum excusemus, bene de eo loquamur. omnia in meliorem partem accipiamus, & interpretemur: inq; omnibus negotiis nostris veritatem constanter sectemur.

Qua est promissio huius praecepti?

Qui loquitur veritatem in corde suo, & non detrahit lingua sua, habitabit in tabernaculo Domini, Psal. 15. v. 3.

Qua est huius praecepti?

Abominatio sunt labia mendacia Domino, Prov. 12. 23. Qui perdet loquentes mendacium, Psal. 5. 7.

NONUM PRÆCEPTUM.

Non concupisces domum proximi tui.

Qua est huius praecepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne hereditatem vel domum proximi nostri dolo malo captemus, aut sub specie juris & recti facultatibus nostris adjungamus: sed potius eum, ut suas fortunas integras retineat, juvemus.

Quid intelligis per domum proximi?

Non aedificia & habitationem tantum proximi

B

proxi

Регі нгоптавчнжок, Мартин
(304-19-11)

proximi, sed & quamvis ejusdem hæreditatem, quam possidet.

Quid significat concupiscere domum?

Significat interiori cordis affectu pravo, & inclinatione inordinatâ, eâ, quæ alterius sunt, desiderare.

Quid ergo in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne quamcunq; hæreditatem vel domum proximi nostri dolo malo captemus, aut sub specie juris & recti, iniquè facultatibus nostris adjungamus.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut proximum quò fortunas & opes suas integras retineat, quantum possumus, juvemus.

DECIMUM PRÆCEPTUM.

Non desiderabis uxorem proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus Deum timere & diligere ne proximo uxorem, servos, ancillas vel pecudes suas abalienemus aut abstrahamus; sed illos adhortemur, ut mancant, & suum officium diligenter faciant.

Qu

Quid in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne proximo uxorem, servos, ancillas, vel pecudes abalienemus aut abstrahamus.

Ergone tantum uxoris, servorum, ancillarum & pecudum concupiscentia hic prohibetur?

Non, sed quia homines ardentius ferè & fraudulentius hæc concupiscunt, ideo speciatim exprimuntur. Reliqua verò omnia generali interdicto prohibentur, quod Dominus immediate his verbis subjicit: Nec quicquam eorum, quæ sunt proximi tui, Deut. 5. 21.

Cum verò concupiscentia hic denuò prohibeatur, suntne distincta præcepta de domo, & de uxore proximi?

Omninò. Quia 1. Ipsi Deo duplici prohibitione distinguere hunc in modum placuit.

Quia 2. Diversitas objectorum cum duplici prohibitionis diversa etiam præcepta arguit.

Quia 3. Cæcitas rationis humanæ in agnoscendo concupiscentiæ peccato, duplici interdicto opus habuit.

Quid porro in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut uxorem, servos & ancillas proximi adhortemur & urgeamus, ut in officio mancant, & suum officium diligenter faciant.

B.

Qua

Regi montatwngok, Martin
(304.15.1)

Qua poena & comminatio est huius & praecedentis praecepti?

Concupiscentia quando concepit, parit peccatum: peccatum verò mortem, Jac. 1. 15.

Quid summam dicit DEUS de his praeceptis omnibus?

Sic dicit: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filio, in tertiam & quartam generationem, eorum, qui oderunt me, & faciens misericordiam in millia, his, qui diligunt me, & custodiunt praecepta mea, Exod. 20. 5. 6. Deut. 5. 9. 10.

Quae est horum verborum sententia?

Deus minatur poenam omnibus, qui ista praecepta transgrediuntur & violant. Debemus igitur expavescere, & timere iram Dei, & nihil contra huiusmodi praecepta facere. Promittit verò gratiam & omnia bona, omnibus, qui mandata ejus observant. Merito igitur debemus Deum timere & diligere, & illi confidere, & secundum praecepta ejus omnem

omnem nostram vitam sedulo ac diligenter instituire.

Qui sit, quod haec verba à D. Luthero ad calcem praeceptorum Decalogi assignantur, ciontamen DEUS ea ipsa verbis primi praecepti de sculptilibus immediate subjecerit?

Fit hoc ideo: Quia 1. Generalem rationem continent, cur omnibus praeceptis Dei obediendum: nempe, quia legislator est Dominus Deus noster, vide Levit. 15. 2.

Quia 2. Generalem continent comminationem adversus transgressores, non tantum primi, sed etiam omnium reliquorum praeceptorum Decalogi.

Quia 3. Continent generalem promissionem erga omnes, qui mandata ejus non tantum in primo, sed in omnibus reliquis praeceptis servant.

Licuitne hoc D. Luthero facere?

Quidni? quia 1. Neque Moyses in repetitione Decalogi, Deut. 5. 21. Nonum & Decimum eodem ordine, & iisdem verbis, sicut in Exod. 20. 27. commemorat.

Neque 2. Christus, neque Paulus *akribetan* in numeratione Praeceptorum observant; Ille enim octavum praeposuit quarto, Matth. 19. 18. 19. Hic verò sextum praeposuit quinto, Rom. 13. 6. Non igitur ordo prae-

Regi nyontatshyok, Martin
(304.15.11)

ceptorum, sed observatio eorundem præ-
ceptis attendenda.

DE IMPLETIONE LEGIS.

** Anne verò operibus nostris legem Dei
perfectè implere possimus?*

Non possumus: Bona enim nostra opera
sunt imperfectè bona, quia miseri peccato-
res sumus, & volentibus bonum facere, sem-
per adjacet malum. Rom. 7. 21.

*Ergone etiam renati non possunt implere
legem Dei?*

Non possunt: Quia 1. non est homo ju-
stus super terram, qui faciat bonum, & non
peccet, Eccles. 7. 21. 1. Reg. 8. 46.

Quia 2. Lex est spiritualis: renati autem
sunt carnales, Rom. 7. 14.

Quia 3. Ipsi renati cum Paulo fatentur se
imperfectos, Phil. 3. 12. In carne suâ non
habitare bonum, Rom. 7. 18. Et cum Jo-
hanne: Si dixerimus: Peccatum non habe-
mus, nos ipsos seducimus, & veritas in no-
bis non est, Joh. 1.

** Quis ergo Legem & Præcepta Decalogi
implevit?*

Christus JESUS, DEI & Mariæ Filius: Is
enim perfectè sanctus & justus est, & legi pro
nobis perfectè satis fecit. Cujus impletio
imputatur credentibus verâ fide ad justifi-
candam

etiam, æquè, ac si ipsi eam præstitissent,
Rom. 10. 4.

DE USU LEGIS.

*Quid sitigitur lex à nemine impleri po-
test, quæ est usus præceptorum Deca-
logi?*

Potissimum triplex. 1. Coercent externâ
disciplinâ, non renatos, ne exteriora deli-
cta committant.

* 2. Ostendunt peccata, ac revelant iram
Dei adversus peccata, ut inde excitati qua-
ramus remissionem peccatorum, & conso-
lationem adversus iram Dei & mortem
æternam, in Christo JESU Salvatore no-
stro.

* 3. Docent, quæ sint bona opera à cre-
dentibus & renatis præstanda, obedientiam
& gratitudinem suam erga misericordem
patrem in coelis demonstrandam.

DE PECCATO.

*Cum igitur lex ostendat & arguat
peccata. Quid est peccatum?*

Peccatum est aberratio à norma legis di-
vinæ, graviter Deum offendens, & ad seve-
ram vindictam provocans.

Quanam est causa peccati?

Causa peccati primaria est ipse Diabolus,
qui sponte sua à Deo primum avertit, & ab-
initio peccavit, 1. Joh. 3. 8.

Regi nyontatwehnyok, Martin
(304.15.11)

Altera est perversa hominis voluntas, Rom. 8. 12. quæ liberè diaboli fraudibus fascinata, 2. Cor. 4. 4. pravis concupiscentiis obsequium præstat, Jac. 1. 14.

Quotuplex est peccatum?

Duplex: Originale & actuale.

Quid est peccatum originale?

Peccatum originale est intima depravatio totius naturæ humanæ, concreatâ iustitiâ ac integritate (spoliata & ad malum prone, propagata per carnalem generationem ab Adamo in omnes homines, obnoxios reddens omnes temporalibus ac æternis poenis, qui non per Spiritum sanctum renascuntur.

Probat peccatum originis & esse, & in omnes posteros propagari?

Probat inter alia indubitatis his Scripturæ testimoniis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum cælorum. Quod enim natum est ex carne, caro est, Joh. 3. 5. 6.

Per unum hominem peccatum in mundum introiit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransit, Rom. 5. 12.

Eramus omnes naturâ filii iræ sicut & ceteri, Eph. 2. 3.

Iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, Psal. 51. 7.

Quis

Quis mundum dabit de immundo? Job. 14. 4.

Estne peccatum originis ipsa hominis corrupta substantia & natura, an verò accidens in natura humana hærens?

Non est ipsa substantia; sed accidens est, sive adventitia qualitas, ipsi naturæ inhærens. Quia disertè Apostolus dicit: Peccatum IN ME habitat. Malum, quod MIHI adjacet, Rom. 7. 17. 20. 21.

Quid est peccatum actuale?

Est omne vel factum, vel dictum, vel cogitatum, vel conceptum contra legem Dei, quo malum committitur, vel bonum omititur.

DE POENITENTIA.

Quomodo ex ostensione peccatorum iram Dei agnoscimus, & remissionem peccatorum inquirimus?

Seriâ cordis poenitentiam, seu verâ ad Deum conversione.

Quid est Poenitentia?

Poenitentia est conversio hominis peccatoris ad Deum, dolentis peccata ex divina lege agnita, & apprehendentis fidem Christi meritum.

Quæ sunt partes poenitentia?

Duc. Contritio & Fides.

B5

Quid

Рѣшииъ нѣмателънѣиъ, Мартинъ
(304.16.17)

Quid est Contritio?

Contritio est cordis seria ac vera tristitia, propter agnita ex lege divina peccata, iram Dei & iustissimas poenas expavescentis & dolentis.

Quid est Fides?

Fides est ex agnita divini verbi veritate per Spiritum sanctum, fiducialis apprehensio divinae gratiae seu misericordiae per Christum, in promissione Evangelica fundata.

Annon & nova obedientia est pars penitentiae?

Proprie loquendo non est pars, sed effectus poenitentiae. Quia diserte fructus appellatur poenitentiae, Matth. 3. 8. Actor. 26. 20. adeoque ipsa conversione est posterior.

DE BONIS OPERIBUS.

Cum tertius praeceptorum Decalogi usus doceat quae sint bona opera à credentibus & renatis praestanda; Quaro, quid sint bona opera?

Bona opera sunt actiones, quae sunt à renatis, per Spiritum sanctum, ex vera fide, secundum mandatum & legem Dei, ad gloriam Dei gloriam, & debitam nostram gratitudinem declarandam.

Possunt

Possuntne renati bona opera pure & perfecte bona, absq. ulla vitii labe praestare?

Non possunt. Quia enim renovatio in hac vita est inchoata & imperfecta, sic etiam ut renati edant opera bona, imperfecte bona carnisq. vitiis contaminata.

Quomodo vero hac renatorum opera imperfecta DEO placent?

Placent 1. Quia persona fide Deo reconciliata placet. Et 2. quia macula eorundem obteguntur velamine perfectionis absolutissima Christi mediatoris.

An igitur & cur bona opera renatis sunt necessaria?

Necessaria sunt 1. Dei causa; ut mandato ac voluntati Dei debitam obedientiam praestemus, Matth. 5. 7. 6. Rom. 7. 12.

2. Nostrae causa; ut fidem nostram iisdem coram hominibus declaremus, Matth. 7. 18. Jac. 2. 17.

3. Proximi causa; ut iisdem eundem juvemus, sublevemus & adiuvemus, 2. Cor. 4. 7. 15.

Annon ergo necessaria sunt ad iustitiam & salutem nostram coram Deo merenda?

Minime: Justificamur enim & salvamur gratis sola fide in Christum Jesum.

Rom. 3. 28 Arbitramur justificari hominem per fidem, sine operibus legis.

B6

Ephes.

Рѣги нѣмататвѣнск, Мартин
(304-311)

22 Epistola
34 Epitome Catechetica

Ephes. 2. 8. Gratia estis salvati per fidem:
& hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex
operibus, ne quis gloriatur,

*Sed an ne ad justitiam & salutem conservan-
dam sunt necessaria?*

Ne hoc quidem. In virtute enim Dei cu-
rodimur per fidem in salutem, 1. Pet. 1. 5.

DE SYMBOLO
APOSTOLICO.

*Quodnam est alterum doctrinae Cate-
cheticae Caput?*

Symbolum Apostolicum.

Quid est Symbolum Apostolicum?

Est brevis & summaria comprehensio arti-
culorum Christianae Fidei & Religionis, qua
Ecclesia ejusque membra se ab aliis sectis di-
scernunt.

Cur dicitur Symbolum?

Quia publicae hae Fidei professio, est in-
dubitata nota, qua Christiani cognoscuntur
& ab Ecclesiae hostibus discernuntur.

Cur dicitur Apostolicum?

Quia 1. Vel summam doctrinae Aposto-
licae continet, eidemque tanquam firmissimo
fundamento innititur,

2. Vel

De Symbolo Apostolico. 35

2. Vel quia Apostoli illud congesserunt,
& per manus quasi Ecclesiae tradiderunt.

(Dicitur alias Catholicum, quia omnium
Christianorum in toto orbe dispersorum
est una fides.)

*Unde verò doctrina hac Symboli Apostolici
desumpta?*

Ex Evangelio.

Quid est Evangelium?

Evangelium est doctrina divina de gra-
tuita peccatorum remissione, per Fidem
JESU Christi ad vitam aeternam.

*Recita nunc verba Symboli
Apostolici?*

1. Credo in Deum Patrem omnipo-
tentem, Creatorem coeli & terrae.
2. Et in Jesum Christum, Filium ejus
unicum, Dominum nostrum.
3. Qui conceptus est de Spiritu san-
cto; natus ex Maria virgine.
4. Passus sub Pontio Pilato, cruci-
fixus; mortuus & sepultus; descendit
ad inferos.
5. Tertia die resurrexit à mortuis.
6. Ascendit ad coelos, sedet ad dex-
tram Dei Patris.

B7

7. Inde

Регі нгометатвнжок, Мартин
(304.16.11)

36 Epitome Catechetica

7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritum sanctum.
9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remissionem peccatorum.
11. Carnis resurrectionem,
12. Et vitam æternam, Amen.

* Quot sunt Articuli Symboli hujus Apostolici?

Ut discamus ex illis agnoscere Deum nostrum, quis & qualis sit in essentia sua, & quam sit benefica ejusdem erga nos voluntas.

Quid igitur est DEUS in essentia sua?

Deus est essentia spiritualis, æterna, intelligens, verax, bona, iusta, casta, misericors, benefica, liberrima, immensa Sapientia & potentia alia à creaturis omnibus: Pater æternus, qui Filium suum imaginem suam ab æterno genuit: & Filius imago Patris coæterna: & Spiritus sanctus à Patre & Filio procedens: Creator, Conservator, Redemptor, & Sanctificator omnium.

* Seu:

Est Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus: Tres distinctæ personæ, in una

De Symbolo Apostolico.

æterna, simplicissima & indivisibili essentia.

Suntne igitur tres Dii, quia mentionem fecisti Dei Patris, Filii, & Spiritus sancti?

Minimè, unus est tantum Deus; qui se in tribus distinctis personis manifestavit. Et sic essentia unus, trinus in personis.

Proba Deum esse essentia unum?

Probatur his Scripturæ testimoniis: Audi Israël, Dominus Deus tuus Jehova unus est, Deut. 6. 4.

Jehova est DEUS, & non est ultra præter eum, Deut. 4. 35.

Nullus Deus alius, nisi unus, 1. Cor. 8. 4.

Unus Deus, & Pater omnium, qui est super omnia, Eph. 4. 6.

Proba Deum esse in personis trinum?

Probatur 1. Illustri revelatione singulorum personarum Trinitatis, facta in Baptismo Christi;

(Ubi Pater clamat de cælo: Hic est Filius meus dilectus, Filius stat in Jordane, & baptizatur, Spiritus sanctus visibili specie columbæ descendit, Matth. 3. 16. Job. 1. 32.)

2. Formula administrationis Baptismi ubi omnes gentes baptizari jubentur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Matth. 3. 16. Job. 1. 32.)

3. Quia tres personæ expresse nominantur, 1. Jon. 3. 7. Tres sunt, qui testimonium

Регі руюматвєднєжє, Мартин
(304-357)

Epitome Catechetica

nium pręhibent in cęlo, Pater, legos, sive Filius, & Spiritus sanctus, & hę tres unum sunt.

Quid verđ in hoc mysterio est Persona?

Persona est subsistens individuum, vivum, intelligens, incommunicabile, non sustentatum ab alio.

Quis est Deus Pater?

Est prima Persona divinitatis, quę ab æterno genuit Filium, imaginem sui; creans, conservans & gubernans omnia.

Quid est Deus Filius?

Est secunda persona Divinitatis, ab æterno à Patre genita, quę assumpta humana carne, Christus redemptor & mediator noster facta est.

Quid est Deus Spiritus sanctus?

Est tertia persona Divinitatis, ab æterno à Patre & Filio procedens; regenerans & sanctificans nos per verbum & sacramenta. Cū verđ alia sit persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti: quā ratione persone à se invicem differunt?

Duplici ratione differunt, tūm ad intra, (sive internę,) tūm ad extra, (sive externę.)

Quam vocas differentiam ad intra?

Quę persone inter se se distinguuntur citra creaturarum respectum, proprietatibus hypostaticis seu personalibus.

De Symbolo Apostolico.

Quanam sunt istę proprietates hypostaticę?

Patris proprietas hypostatica est, à nullo esse, sive ingenum esse:

Filii à Patre genitum esse:

Spiritus sancti, à Patre & Filio ab æterno procedere.

Quam vocas differentiam ad extra?

Quę persone distinguuntur externis proprietatibus, beneficiorum & pręcipuorum operum erga creaturas, imprimis verđ erga Ecclesiam.

Quanam sunt istę proprietates externę?

Patris est Creatio: Filii Redemptio: Spiritus sancti Sanctificatio & Regeneratio.

** Subjice nunc breviter, quę sit benefica voluntas Dei?*

Quđ nobis peccata nostra (gratuitę propter Christum) vult condonare, & misericors noster pater esse & manere.

Ubi voluntas Dei nobis revelata est?

In celesti ipsius verbo, ut: Ezech. 33. Vivo ego, nolo mortem peccatoris. sed convertatur & vivat.

Joh. 3. 13. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed vitam æternam habeat.

Quę

2. Ti.

Рѣши ѿмѣстѣхъ, Мартинъ
(304. 15. 11)

2. Timoth. 2. 4. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

2. Pet. 3. 9. Deus non vult ullos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.

** Quid verò isthac notitia essentia ac voluntatis divina nobis prodest?*

Ut veram exinde fidem percipiamus, & per fidem salutem æternam consequamur.

PRIMUS ARTICULUS DE CREATIONE.

Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ.

*Quid significat in hoc Articulo
Credere?*

Credere non tantum est scire & assentiri his, quæ in Articulis fidei & Evangelio proponuntur: verum etiam in primis indubitata cordis fiducia iisdem acquiescere.

Quid significat in Deum credere?

Credere in Deum est certâ cordis fiducia statuere, Deum Patrem Domini nostri Jesu Christi esse verum, unicum & vivum Deum, eundemq; mihi etiam esse Patrem, Protecto-

rem

rem Defensorem, per & propter Christum, in quo me sibi filium adoptavit.

Cur appellas Deum Patrem?

I. Respectu Filii unigeniti, quem ex se ipso ab æterno genuit.

II. Respectu nostri, quia 1. Nos creavit: 2. In dilecto Filio suo in filios adoptavit: Et 3. Paterno nos amore atque curâ, tanquam pater filios suos, prosequitur, de quæ necessariis omnibus prospicit.

Cur addis: Omnipotentem Creatorem Cœli & terræ?

Ad demonstrandam infinitam Dei Majestatem & Omnipotentiam, Sapientiam, Justitiam & Bonitatem: quæ in ipso Creationis opere clarissime omnium manifestavit.

*Dicunt, quæ verborum Articuli
hujus, sententia:*

Credo quod Deus me creavit, unâ cum omnibus creaturis: Quod corpus & animam, oculos, aures, & omnia membra, rationem & omnes sensus mihi dedit, & adhuc sustentat.

Adhuc quod vestes & calceos, cibum ac potum, domum, uxorem, liberos, agros, jumenta, & omnia bona,

cum

Regi myontatwinyok, Martin
(304.151)

cum omnibus vitæ necessariis, copiose & quotidie largitur, me contra omnia pericula protegit, & ab omnibus malis liberat & custodit.

Et hæc omnia ex mera sua paterna ac divina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis aut ullâ dignitate.

Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inservire & obsequi merito debeo. Hoc certissime verum est.

Quanam beneficia in explicatione Catechetica hujus Articuli enumerantur?

Duo potissimum: 1. In genere de rerum omnium creatione. 2. De providentia, sive rerum creaturarum conservatione.

(Hic explicandum, & postea ex discipulo querendum: Quibus verbis enumerantur beneficia creationis? quibus verbis beneficia Providentiæ? An promeremur illa? quid pro illis vicissim debeamus?)

Quid significat creare?

Creare, est aliquid ex nihilo, solius verbi jussione, producere.

Unde

Unde probat: Hominem und cum aliis Creaturæ à Deo conditum?

Ex ipsa historia creationis, ubi ex his verbis dicitur: Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum: masculum & feminam creavit illos, Gen. 1. 27. conf. Gen. 5. 1. 1.

Quanam & qualis est illa imago Dei?

Est aliud nil, quam Justitia & Sanctitas vera, in qua primus homo conditus erat, Eph. 4. 24. Consistens in summa totius hominis perfectione omnium animæ & corporis virium rectitudine, integritate, puritate, ac cum lege divinæ conformitate.

Fuitne hæc imago Dei ab Adamo in posterum propagata?

Minimè: sed per lapsum ejusdem amissa, & horribili depravatione corrupta est.

Nulla verò ratione in nobis restauratur?

Restauratur in hac vita inchoative, reparatione Christi, atque innovatione vitæ per Spiritum sanctum: in futura autem vita in electis perficitur consummative.

Cur subjicitur explicationi hujus & sequentium articulorum: Hoc certissime verum est?

Ad testificandam fidem hujus nostræ phrasæ

foriam & immotam certitudinem, de qua non quicquam dubitare debemus.

SECUNDUS ARTICULUS DE REDEMPTIONE.

Credo in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus, descendit ad inferos.

Tertiâ die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad Coelos, sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

Qua est horum verborum sententia?

Credo, quòd JESUS Christus verus Deus à Patre ante secula genitus, idemque verus homo, natus ex Maria virgine, sit meus Dominus, qui me perditum & damnatum hominem redemit, & ab omnibus peccatis à morte & potestate Satanae liberavit, non quidem auro

& argento, sed suo sancto & pretioso sanguine, suâque immeritâ passione & morte: Ut ego essem ipsius proprius, & in ipsius regno sub ipso viverem, ac liberaliter inservirem, in perpetua justitia & innocentia; perinde ac ipse à morte surrexit, vivit & regnat in æternum. Hoc certissimè verum est.

Quae membra continet hic Articulus ejusdem explicatio?

Duo potissimum: 1. De persona Domini nostri JESU Christi.

2. De officio Christi.

Duo priores: Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.

Quid dicitur est JESUS Christus?

JESUS Christus est secunda persona Divinitatis, verus nempe Deus, ab æterno à Patre genitus, idemque verus homo, in tempore ex Maria virgine natus, unicus humani generis Redemptor.

* Seu:

Est Dei & Mariae Filius, verus Deus à Patre ab æterno genitus, verus item homo ex Maria virgine natus; Dominus meus.

Regi montatuehok, Martin
(304.15.11)

Рѣчи нѣматѣвныя, Martin
(304. 15. 11)

De Symbolo Apostolico. 46.

Quare appellatur Christus?
Christus, hoc est, unctus, quia Spiritu
sancto in Prophetiam, Sacerdotem & Regem
nostrum, præter mensuram unctus est, Joh.
3. 4. Act. 10. 11. Psalm. 45. 8.

*Quomodo probas Christum esse verum
Deum?*

1. Probat. Quia in scriptis expressè & ab-
solutè vocatur Jehovah, Jer. 23. 6. Esa. 45.
17. Hof. 1. 7. & Deus, Joh. 20. 28. Rom. 9.
5. 1. Joh. 5. 20. Esa. 35. 4.
2. Quia 2. Est & vocatur Filius Dei pro-
prius, Rom. 8. 23. Et unigenitus Dei Filius,
Joh. 1. 8. Et æterni Patris Filius, Psal. 2. 7.
Est enim æternus, Prov. 8. 23. Joh. 1. 1.
Immutabilis, Hebr. 1. 12. Omnipræsent,
Matth. 18. 20. & 28. 20. Omnipotens, Psal.
125. Bonus, misericors, verax, justus, &c.
(teste Scripturâ passim.)
3. Quia 4. Effecta & opera merè di-
vina, propriâ virtute ad gloriam suam effi-
cit, Joh. 1. 2. & 3. 19. Hebr. 1. 10.
4. Quia 5. Religiosus cultus adorationis
merè divinus ei tribuitur, Confer Psal. 97.
7. Hebr. 1. 6. Rom. 4. 11. Phil. 2. 9.
5. Quia & alia Christum verè, propriè & na-
turâ Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo

De Symbolo Apostolico. 47

*Quomodo probas Christum esse verum
hominem?*

- Probo 1. Quia disertè, verè, & propriè
appellatur Homo, Luc. 23. 47. 1. Tim. 2. 5.
Quia 2. Definitio hominis ei competit.
Quia 3. Essentialis hominis partes, (ani-
ma nimirum rationalis & corpus) ei attri-
buuntur, Matth. 28. 7. 28. & 27. 28. & 26.
7. 58. &c.
Et 4. Propria earundem partium sive affe-
ctiones.
(Quales sunt proficere sapientiâ & ætate,
contristari, lachrymari, turbari, miseri,
esurire, defatigari, &c.)
Et 5. Effecta atque operationes humane.
(Quales sunt: Intelligere, velle, eligere,
loqui, docere, edere, bibere, ire, quiescere,
pati, mori, &c.)
Quæ & alia; Christum verè, propriè, &
naturâ hominem esse demonstrant.

*Quid si Christus est verus Deus & verus homo,
quot & quæ sunt in ipso nature?*

Responsum: Divina & Humana.

*Annon verò etiam in Christo sunt due
nature?*

Nequaquam: Unus enim est Dominus
Jesus Christus, 1. Cor. 8. 7. 6. & una hujus
personæ due verò ejusdem sunt nature
naturæ inter se invicem unitæ.

Регісментачный, Мартин
(304-151)

DE UNIONE PERSONALI.
Quae igitur & qualis est duarum in Christo naturarum unio?

Est unio personalis (quia in persona Tu-
tu facta, & in eadem utraque natura subsi-
stit.)

Quid est unio personalis?
Unio personalis est vera & perfecta hu-
manitatis ex substantia Mariae virginis ma-
tris, in ipsam Filii Dei personam assump-
ta ut sit una persona Deūdropos (Deus & ho-
mo) absque naturarum confusione.

*Pastane est unio illa hypostatica absque ulla
communicatione?*

Abfit. Cum enim unio haec sit perfectissi-
ma, non tantum subsistit in mutua ipsarum
naturarum communicatione, tanquam pro-
pria sua forma; sed & ex eadem consequi-
tur idiomatum sive proprietatum uniusque
naturae communicatio.

**DE COMMUNICATIONE
IDIOMATUM.**

*Quid est Communicatio Idio-
matum?*

Communicatio idiomatum est (ex unione
hypostatica orta) participatio proprio-
rum divinae & humanae naturae, facta in
Christo Deūdropo ab alterutra vel utraque
natura simul denominatione.

Qualis

Qualis est ista Communicatio?

Est vera ac realis, adeoque personalis;
Qualis enim est unio, (juxta Nazianzeni Re-
gulam) talis etiam est idiomatum commu-
nicatio.

*Estne verò una eademque communicationis
hujus Idiomatum ratio?*

Non: sed tria sunt ejusdem distincta ge-
nera sive gradus. Quorum 1. dicitur Com-
municatio proprietatum.

2. Communicatio majestatis.

3. Communicatio apotelesmatum sive
operationum officii.

*Quodnam est primum Genus communica-
tionis Idiomatum?*

Quando propriae naturarum communi-
cantur personae in concreto. Sic dicitur:
Deus est passus, Filius Dei natus est ex mu-
liere, Gal. 4. 4. Filius Mariae, est ante Abra-
hamum, Joh. 8. 58. Christus universa con-
didit, Eph. 3. 9.

Quodnam est secundum genus?

Quando divina Majestas, gloria & po-
tentia assignatur Christo secundum huma-
nam naturam, per & propter unionem hy-
postaticam. Sic dicitur: Caro Christi est
vivifica, Joh. 6. Sanguis Christi emundat
nos à peccato, 1. Joh. 1. 7. &c.

Quam

Quam

Рѣши ѿмѣстности, Мартин
(304 15 1)

DE UNIONE PERSONALI.

Quæ igitur & qualis est duarum in Christo naturarum unio?

Est unio personalis (quia in persona Trinitate facta, & in eadem utraque natura subsistit.)

Quid est unio personalis?

Unio personalis est veræ & perfectæ humanitatis ex substantia Mariæ virginis matris, in ipsam Filii Dei personam assumptæ, ut sit una persona Deūdropos (Deus & homo) absque naturarum confusione.

Factane est unio illa hypostatica absque ulla communicatione?

Abfit. Cum enim unio hæc sit perfectissima, non tantum subsistit in mutua ipsarum naturarum communicatione, tanquam propria sua forma; sed & ex eadem consequitur idiomatum sive proprietatum utriusque naturæ communicatio.

DE COMMUNICATIONE IDIOMATUM.

Quid est Communicatio Idiomatum?

Communicatio idiomatum est (ex unione hypostatica orta) participatio propriorum divinæ & humanæ naturæ, facta in Christo Deūdropo ab alterutra vel utraque natura simul denominatione.

Qualis

Qualis est ista Communicatio?

Est vera ac realis, adeoque personalis; Qualis enim est unio, (juxta Nazianzeni Regulam) talis etiam est idiomatum communicatio.

Estne verò una eademque communicatio hujus Idiomatum ratio?

Non: sed tria sunt ejusdem distincta genera sive gradus. Quorum 1. dicitur Communicatio proprietatum.

2. Communicatio majestatis.

3. Communicatio apotelesmatum sive operationum officii.

Quodnam est primum Genus communicationis Idiomatum?

Quando propria naturarum communicantur personæ in concreto. Sic dicitur: Deus est passus, Filius Dei natus est ex muliere, Gal. 4. 4. Filius Mariæ, est ante Abrahamum, Joh. 8. 58. Christus universa condidit, Eph. 3. 9.

Quodnam est secundum genus?

Quando divina Majestas, gloriæ & potentia assignatur Christo secundum humanam naturam, per & propter unionem hypostaticam. Sic dicitur: Caro Christi est vivifica, Joh. 6. Sanguis Christi emundat nos à peccato, 1. Joh. 1. 7. &c.

Ca

Quenam

Регі ругататвєнїок, Мартин
(304-1971)

Quanam & qualis est ista majestas & gloria
Christi gloriosa?

Est verè divina, immensa & infinita, ni-
mirum:

1. Omnipotentia.

(Matth. 28. 18. Data est mihi omnis po-
testas in cœlo & in terra.

Matth. 11. 24. Omnia mihi data sunt
à Patre.

Hebr. 2. 8. Omnia subjecisti sub pedibus
ejus, in eo enim quod omnia ei subjecit,
nihil omisit, quod ei subiectum non sit.)

2. Omniscientia.

(Col. 2. 3. In Christo sunt absconditi
omnes thesauri sapientiae & scientiae.

Joh. 2. 25. Non opus erat, ut quis testi-
monium perhiberet de homine: ipse enim
sciebat, quid esset in homine.

Joh. 21. 17. Domine, tu scis omnia, Con-
fer Esa. 11. 1.)

3. Virtus vivificandi.

(Joh. 6. 51. Ego sum panis vivificus, si
quis manducaverit de hoc pane, vivet in
æternum. Et panis, quem ego dabo, caro
mea est.

Ibid. 54. Qui edit carnem meam, & bi-
bit sanguinem meum, habet vitam æter-
nam.

Joh. 5. 26. Sicut pater habet vitam
seip

seipso, ita & Filius dedit in seipso: Idque
quia Filius hominis est, ibid. 7. 27.)

4. Potestas Remittendi peccata, & Ju-
dicium faciendi.

Matth. 9. 6. Filius hominis habet pote-
statem remittendi peccata in terra.

Joh. 5. 27. Pater dedit potestatem Filio
judicium faciendi, quia Filius hominis est.

Actor. 17. 31. Deus statuit diem, in quo
judicaturus est orbem in iustitia, per virum
per quem decrevit, postquam suscitavit
eum de mortuis. Confer. Matth. 25. 31.

5. Cultus Adorationis.

Phil. 2. 19. Deus exaltavit Christum et
donavit ei nomen, quod est super omne no-
men, ut in nomine JESU flectatur omne genu-
coelestium, terrestrium & inferorum;
omnisq; lingua confiteatur, quod Dominus
sit JESUS Christus in gloria Dei patris.

Hebr. 1. 6. Adorent eum omnes Angeli
Dei, Conf. Psal. 72. 11. Apoc. 5. 12.

6. Omnipræsentia.

Matth. 18. 20. Ubi duo vel tres congre-
gati fuerint in nomine meo. Ego sum in
medio eorum.

Matth. 28. 20. Ecce, ego vobiscum sum
omnibus diebus, usque ad consummatio-
nem sæculi.

Регі рямататвонгюк, Мартін
(304.15.11)

Eph. 4. 7. 10. Ascendit Christus super omnes coelos, ut impleret omnia. Confer. Eph. 1. 20. 21.)

An secundum quam naturam hac ipsa divina Majestas Christo data?

Data est Christo secundum humanam naturam.

Illud ipsum demonstra?

Demonstrat ista hac & inconcussa totius orthodoxe antiquitatis regula. Quaecumque Scriptura dicit Christo data in tempore illa de Christo non secundum Divinitatem, sed assumptam humanitatem intelligenda sunt, Athanasius, Cyrillus, Theodorus, Basilus, &c.

Quodnam est tertium genus communicationis Idiomatum?

Quando actiones officii tribuuntur Christo non secundum utramque naturam. Sic Christus dicitur noster Mediator, Propheta, Sacerdos, Redemptor, Salvator, Rex, Dominus, &c.

Una igitur & eadem est utriusque natura in actionibus his officii, ratio?

Non: sed, juxta Regulam Concilii Chalcedonensis: Utraque natura in Christo agitur cum communicatione alterius, quod cuiusque proprium est.

Si 19.

Si igitur Christus actiones officii secundum utramque naturam perficit, ergone etiam secundum utramque naturam Mediator noster erit?

Omnino secundum utramque divinam & humanam naturam; quia diserris ipsum Scriptura testimoniis comprobatur.

Cedo testimonia aliqua, quibus probes, Christum esse Mediatorem secundum divinam naturam?

Gal. 4. 5. Misit Deus Filium suum, natum ex muliere, factum sub lege, ut qui sub lege essent, redimeret.

1. Joh. 1. 7. Sanguis JESU Christi, Filii DEI, emundat nos ab omni peccato.

1. Joh. 3. 8. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

(Confer. Rom. 10. 5. & 8. 32. 2. Cor. 5. 19. Jerem. 36. 6. & 33. 16. Esa. 35. 4. Ose. 1. 7. Act. 10. 28.)

Profer testimonia Christum esse Mediatorem nostrum secundum humanam naturam?

Gen. 3. 15. Semen mulieris conteret caput serpentis.

Luc. 9. 57. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.

1. Tim. 2. 5. Unus Deus, unus & Mediator Dei & hominum. Homo Christus Jesus, qui dedit

64

dedit semetipsum pretium redemptionis pro omnibus.

(Confer. Heb. 2. 14. Heb. 4. 25. &c.)

II. DE OFFICIO CHRISTI.

Quidnam est Officium Christi?

Officium Christi est nos à peccatis nostris liberare: cœlesti suo Patri reconciliare: nos regere, tueri, & tandem æternum salvare.

Quotuplex est illud Officium Christi?

Triplex: Propheticum, Sacerdotale, & Regium.

Quodnam est Officium Christi Propheti-
ticum?

Est, quo Christus nobis cœlestis sui Patris voluntatem revelat, & nos ad salutis viam informat.

Quodnam est Officium Christi Sacerdo-
tale?

Est, quo perfectissimam legi divinæ obedientiam præstitit, seipsum pro totius mundi peccatis nostram obtulit, & perpetuo pro nobis apud Patrem cœlestem intercedit.

Quodnam est Officium Christi Regium?

Est, quo omnia in cœlo & in terra potenter gubernat, inprimis verò Ecclesiam suam regit ac defendit.

Quatu-

Quotuplex est Regnum Christi?

Triplex: 1. Regnum Potentiæ (Generale Dominium super omnes creaturas in cœlo & in terra.)

2. Regnum Gratiæ: (Specialis operatio misericordiæ & gratiæ in Ecclesia.)

3. Regnum Gloriæ: (Plenaria cœlestis beatitudinis possessio, ubi Christus electos resuscitados cœlesti gloriâ coronabit, ut in æternum cum ipso vivant & regnent.)

Quale est Regnum Christi?

Non est mundanum, Joh. 18. 36. sed spirituale; (quia virtute verbi in hac vita perficitur, 2. Cor. 10. 45.) & æternum; (quia Regni ejus non erit finis, Luc. 1. 33. Dan. 2. 44.)

DE STATU EXINANITIONIS.

Anne Christus hoc suum Officium pari-

semper modo administravit?

Non. Symbolum namque Apostolicum è Scriptura meminit duorum distinctorum Statuum; Exinanitionis & Exaltationis.

Quinam est status Exinanitionis?

Est vilibilis Christi in his terris conversatio, quæ divinâ se se Majestate secundum humanitatem abdicavit, & formâ servi assumptâ obediens factus est usque ad mortem crucis, Phil. 2. 6. 7. 8.

Cs

Quibus

Regi nymtatwelyok, Martin
(304 in 1)

Рѣги нѣматѣвѣнскъ, Мартинъ
(304-311)

Quibus Symboli Apostolici verbis status Exaltationis exprimitur?

His præcipue: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

Cur Christus passus, crucifixus & mortuus est?

Ut sancto suo ac pretioso sanguine, suaq; immerita passione & morte me perditum & damnatum hominem redimeret, & ab omnibus peccatis, à morte & potestate Satanae, & damnatione aeternâ liberaret.

** Cur verò redemit & liberavit?*

Ut ego essem ipsius proprius, & in regno ipsius sub ipso viverem, ac in vera fide, iustitia & morum innocentia, ipsi perpetuo inservirem.

Cur sepultus est?

1. Ut verè ipsum mortuum esse constaret.
2. Ut nostra sepulchra in dormitione consecraret, ad subsequendam resurrectionem vitæ.

Cur descendit ad inferos?

Ut inferis se victorem diaboli, inferni omniumq; hostium infernalium demonstraret, de hisdenq; potentissimè triumpharet. Ose. 13. 14. 1. Cor. 15. 45. Eph. 4. 10.

Quinam est status Exaltationis?

In quem Christus à mortuis resuscitatus, per ascensionem suam in cælos ad dextram

Maje.

Majestatis DEI erectus, regit & omnia in cælo & in terra, Marc. Luc. 22. 69. Act. 1. 9. &c.

Quibus verbis Symboli Apostolici status Exaltationis exprimitur?

His: Tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cælos, sedet ad dextram patris. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

Cur Christus tertia die à mortuis resurrexit?

Ut 1. Demonstraret se pro peccatis nostris satis fecisse, veramq; iustitiam nobis acquisivisse, Rom. 4. 25.

Ut 2. Tandem & nostra corpora in novissimo die resuscitaret, omniumq; beneficiorum, Regni & Gloriæ suæ cohæredes nos redderet, Joh. 11. 25. & 14. 3. 1. Cor. 15. 21. Rom. 8. 11.

Cur ascendit ad Cælos?

Ut ad dextram Patris sederet, & officium mediatoris & interpellatoris pro nobis apud eundem obiret, Rom. 8. 34.

Ubi & quale est illud Cælum in quod Christus ascendit?

Ubi, & quale hoc cælum sit, & quomodo corpus Domini in cælo sit, curiosissimum & supervacaneum est quærere, tantummodo in cælo esse credendum est, Ang. c. 6. de Fid. & Symb. Oculus enim non vidit, auris

1917 e 6

Uris non audivit, neque in cor hominis ascendit, Esa. 64. 4. I. Cor. 2. 9.

Quid intelligitur per dextram Dei, ad quam Christus conscendit?

Intelligit Scriptura per eandem aliud nihil, quam æternam ac verè infinitam Potentiam ac Majestatem Divinam, per quam omnia operatur, regit & implet. (Vide Psal. 77. 11. & 118. 16. Exod. 15. 6. Esa. 43. 13. Unde etiam dicitur dextra, Hebr. 1. 3. & Virtutis, Matth. 26. 69.) *Majestatis*

Quid significat sedere ad dextram Dei?

Sedere ad dextram Dei nihil aliud est, quàm infinita ac æterna Majestatis & Virtutis omnes creaturas & opera manuum Dei, potenter & gubernare ac regere, vi unionis personalis, & quæ hanc secuta fuit, exaltationis, Psal. 100. I. Cor. 15. 25. Eph. 1. 21.

Secundum quam naturam Christus exaltatus est ad dextram Dei?

Secundum eam naturam, secundum quam natus, passus, crucifixus, mortuus & sepultus, resurrexit, ad cælos ascendit & exaltari potuit:

(Id enim series articulorum fidei ad oculum demonstrat.)

Atque secundum assumptam humanam

Datu-

naturam tantum, hæc omnia & singula Christo competunt.

* *Credis igitur Jesum Christum Redemptorem tuum, qui in Cælos ascendit, tibi in terris præsentem esse posse?*

Omnino: Credo idipsum toto corde, quoniam Dominus meus JESUS Christus verus Deus & homo, Dominus super omnia, mecum est juxta promissionem suam, & cum omnibus credentibus. Item meus etiam Dominus & Rex est, qui sicut me liberavit, ita me etiam regit ac regitur, & tandem aliquando cum omnibus credentibus in æternum suum Regnum suscipiet.

At in Symbolo dicitur: Inde venturus est judicare vivos & mortuos?

Vocula *Inde* non denotat localem Christi in Cælo inclusionem, sed indicat Christum Salvatorem nostrum in forma visibili è cælo reversurum, Act. 1. 7. 11. Et cum gloria ac Majestate summa vivos ac mortuos judicaturum esse, Matth. 25. 31.

Credis igitur certè Judicium vivorum & mortuorum futurum?

Maximè credo, quia indubitatis Scripturæ sacræ testimoniis hoc ipsum demonstratur.

Psal. 9. 9. Dominus paravit ad judicium thronum suum, & ipse judicabit orbem terræ in æquitate.

Regi nyomtatványok, Martin
(304.19.1)

Regi nyontatwehyok, Martin
(304.19.11)

60 Epitome Catechetica

Act. 17. 31. Diem statuit Dominus, in quo iudicaturus est orbem in iustitia, per eum virum, per quem decrevit.

Rom. 14. 10. Omnes sistemur ante tribunal Dei.

Hebr. 9. 27. Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.

Act. 10. 42. Christus constitutus est a Deo vivorum & mortuorum.

(Confer cum his Dan. 7. 9. 10. 13. Matth. 25. 31. 1. Thess. 4. 13. Epist. Jud. 7. 14. 15. Apoc. 20. 11.)

Cur vero iudicium hoc instituetur?
Ut unusquisque referat, quæ in corpore suo fecit, sive bonum, sive malum, 1. Cor. 5. vers. 10.

TERTIUS ARTICULUS.
DE SANCTIFICATIONE.

Credo in Spiritum Sanctum;
Sanctam Ecclesiam Catholicam;
Sanctorum communionem;
Remissionem peccatorum;
Carnis resurrectionem;
Et vitam æternam, Amen.

Quæ est horum verborum sententia?
Credo me propriis rationis meæ viribus JESU Christo Domino meo fide

De Symbolo Apostolico. 61

re, aut ad eum accedere, nullo modo posse.

Sed Spiritus sanctus per Evangelium me vocavit, suis donis illuminavit, in recta fide sanctificavit & conservavit:

Quemadmodum solet totam Ecclesiam vocare, congregare, sanctificare, & in JESU Christo per veram ac unicam fidem conservare:

In qua Ecclesia mihi & omnibus Christianis omnia peccata quotidie benigne remittit, & nos omnes in extremo die à morte resuscitabit, ac mihi & omnibus in Christum credentibus vitam æternam dabit. Hoc certissime verum est.

Quot membra continet hic Articulus?

Continet præcipue quinque:

1. De Spiritu sancto.
2. De Ecclesia Catholica.
3. De Remissione peccatorum.
4. De carnis resurrectione.
5. De vita æterna.

Регісментативний, Мартин
(304.15.1)

I. DE SPIRITU SANCTO.

Quibus verbis Articulus de Spiritu sancto proponitur?

Credo in Spiritum Sanctum.

Cur dicis, credo in Spiritum sanctum?

Quia eundem agnosco tertiam personam Divinitatis, procedentem ab aeterno à Patre & Filio; atque sic verum Deum, in quem solum credendum, & qui solus invocandus, Deut. 6. 12.

Probo 1. Quia in Scriptura expresse & absolute vocatur Jehovah Deus.

(Confer. Verf. 2. & 3. Sam. 23. Esa. 1. 2. 10. Act. 28. 26. 1. Pet. 1. 21. Item: Act. 5. 3. 4. & 1. Cor. 3. 16.)

Quia 2. Attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim aeternus, Hebr. 9. 14. Omnipotens, Psal. 1. 39. 11. Omniscius, 1. Cor. 2. 10. Verax, Joh. 14. 17. Liberrimum agens, 1. Cor. 11. 11.)

Quia 3. À Patre Filioq; ab aeterno immutabiliter procedit.

Quia 4. Patri & Filio est *homotiosos*, hoc est, ejusdem cum utroq; essentiae.

Quia 5. Opera merè divina propria virtute efficit.

(Qualia? Creatio, Gen. 1. 3. Psal. 33. 6. Conservatio, Joh. 3. 4. Futurorum prae-

dictio

dictio, 2. Pet. 1. 21. Regeneratio. Joh. 3. 6. Renovatio, Tit. 5. 5. Invocatio, Rom. 8. 15. &c.

Quia denique 6. Cultus & honor verè divinus ei tribuuntur.

Quæ & alia Spiritum sanctum verè & propriè & naturà Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas Spiritum sanctum esse personam à Patre & Filio realiter distinctam?

Probo 1. Quia distinctè in Symbolo protestemur nos credere in DEUM. 1. Patrem. 2. Filium. 3. Spiritum sanctum.

2. Quia se ut personam à Patre & Filio distinctam, in Baptismo Christi manifestavit, Matth. 3. 16. Joh. 32.

3. Quia disertè à Christo Paracletus alius dicitur, Joh. 14. 16. Ergo & alia à Patre & Filio distincta persona erit.

Quomodo probas Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere?

Quòd à Patre procedat, disertis verbis asseritur, Joh. 15. 26. Quòd verò etiam simul à Filio procedat, probatur inter alia: Quia dicitur Spiritus Filii Dei, Galat. 4. 6. Spiritus Christi, 2. Thess. 2. 8. Esa. 11. 14. Et ab ipso etiam Filio mittitur, Joh. 15. 26. & 16. 7.

Cur

Regi nyontatweinyok, Martin
(304-1577)

Cur vero Spiritus sanctus appellatur Spiritus?

Spiritus appellatur, quia verè est essentia divina spiritualis incorporea.

2. Quia intra simplicissimam divinitatis essentiam à Patre & Filio ineffabiliter spiratur.

3. Quia spirituales motus in cordibus hominum excitat.

Cur appellatur Spiritus sanctus?

Sanctus dicitur 1. Quia ipse essentialiter sanctus est.

2. Quia verè Sanctitatis Auctor est, omnesq; electos verè sanctificat.

Quomodo vero opus hoc sanctificationis Spiritus sanctus perficit?

Ecclesiam in terra vocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in JESU Christo per unitatem ac veram fidem conservat.

Ergo nemo suis viribus in conversione ad Deum quicquam effecerit?

Nihil quicquam. Ideò namque credo me propriis rationis meae viribus JESU Christo Domino meo fidere, aut ad eum accedere & pervenire nullo modo posse.

Quare hoc?

Quia per lapsum primorum nostrorum parentum omnes intellectus & voluntates nostrae

nostrae vires usque adeò deperditae sunt, ut non simus idonei cogitare aliquid boni ex nobis, tanquam ex nobis, 2. Cor. 3. 7. 5.

Unde ergo conversio ad Deum & fides in Jesum Christum provenit?

Donum est Spiritus sancti gratuitum, qui suà operatione hanc ipsam in nobis perficit.

Quibus autem mediis Spiritus sanctus eandem in nobis perficit?

Per sacro sanctum verbum & Sacramenta: per Evangelium enim nos vocat, suis donis illuminat, rectâ fide sanctificat & conservat.

II. DE ECCLESIA.

Quibus verbis Articulus de Ecclesia proponitur?

Credo Ecclesiam sanctam, Catholicam, Sanctorum communionem.

Cur dicit, credo Ecclesiam?

Quia firmiter statuo, Deum ministerio verbi & Sacramentorum sibi semper in hoc mundo Ecclesiam colligere, eandemq; usque ad finem mundi conservare velle, Esa. 55. 10. & 59. 21. Matth. 16. & 28. 19. Joh. 10. vers. 16.

Quid est Ecclesia?

Est cœtus hominum vocatorum visibilis, amplius

Регі нгоптатавельноу, Мартин
(304.15.11)

amplectentium verbum Dei, & rectè utentium Sacramentis.

Cur dicitur Ecclesia sancta?

Sancta dicitur, quia 1. Christus eam sanguine suo sanctificat, Eph. 5. 26.

2. Quia ejusdem merito sanctificatur per Verbum, Sacramenta, & Fidem.

3. Quia operibus sanctitatis & justitiæ Deo servit, Luc. 1. 75.

4. Quia occupatur exercitiis sanctis, cultus divini & charitatis Christianæ.

Cur dicitur Catholica?

Catholica dicitur, quia 1. in universo mundo ex quorumvis hominum genere colligitur.

2. Quia Catholicam doctrinam Prophetarum, Christi & Apostolorum unanimi consensu proficitur & approbat; Quo sensu & Christiana dicitur & Apostolica.

Cur dicitur Sanctorum communio?

Quia in Ecclesia Catholica una & eadem est Sanctorum communio.

1. Doctrinæ & Fidei.

2. Sacramentorum Baptismi & Coenæ Dominiæ.

3. Corporis mystici, cujus Caput Christus est.

4. Spiritus.

5. Spei vitæ æternæ, Eph. 4. v. 3. & seqq.

Quæ

Quæ sunt vera & infallibiles notæ hujus sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ?

Sunt potissimum duæ 1. Pura verbi Dei prædicatio.

2. Legitima Sacramentorum à Deo institutorum dispensatio.

Quare hoc?

Quia hæc ipsæ 1. Veram Ecclesiam certò demonstrant.

2. Eidem soli & semper conveniunt.

3. Eandem ab aliis quibusvis cætibus distinguunt.

4. Ab eadem denique separari nequeunt.

Annon & Antiquitas, Amplitudo, Miracula, &c. sunt notæ Ecclesiæ?

Non. Quia hæc etiam aliis sectis & impiis cætibus convenire possunt.

III. DE REMISSIONE PECCATORUM seu Justificatione.

Cur dicis in Symbolo, Credo Remissionem peccatorum?

Quia certò statuo, me coram Deo meis viribus aut operibus justificari non posse, sed remissionem peccatorum gratuito per fidem JESU Christi condonari. Ubi enim peccatorum remissio, ibi vera est justifica-

Quid

Регі нгонтатвельок, Мартін
(30.4.1911)

Quid est Justificatio?

Justificatio est actio Dei, quā homini peccatori verē in Christum credenti, ex gratuita sua misericordia, propter meritum Christi, peccata remittit, & ad vitam aeternam acceptat, Rom. 3. 24. & seqq & 4. 4. 5. Gal. 2. 3. &c.

Quomodo ergo coram Deo justificari & salutem aeternam consequeris?

Non ex operum meritis, aut justitiā aliquā inhaerente & insusā: sed solā Dei gratuitā misericordiā, per & propter solius Christi meritum, verā cordis fiduciā apprehensum, & mihi applicatum.

** Seu:*

Per sanctam obedientiam, passionem, item & mortem Domini Redemptoris mei JESU Christi, non per ulla opera alia. Id quod indubitātā fide statuo, & in eodem omnem cordis mei fiduciam colloco.

Quibus scripturae testimoniis id ipsum probas?

Inter quamplurima alia his imprimis:
Eph. 2. 8. Gratiā salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus.

Rom. 3. 28. Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis.

2. Tim.

2. Tim. 1. 9. Deus salvavit nos, non ex operibus, sed ex gratia.

Qui verò & solā gratiā Dei, & solo merito Christi, & solā fide, qui itidem verbo & sacramentis justificari dicimur?

Justificamur 1. Gratuitā Dei misericordiā, tanquam causa efficiente procreante.

Justificamur 2. Merito Christi, tanquam causa sola meritoria.

Justificamur 3. Fide sola: tanquam causa instrumentali & organo salutem apprehendente.

Justificamur denique 4. Verbo & Sacramentis, tanquam organis, salutem partim obliquantibus, partim efficiantibus.

DE CARNIS RESURRECTIONE.

Cur dicis, credo carnis resurrectionem?

Quia nullo rationis meo sensu intelligere possum, sed solum juxta promissiones divinas, indubitātā fide resurrectionem mortuorum exspecto.

Sed cur solius carnis resurrectionem credis?

Quia illud propriè resurget, quod cecidit. Atqui solum corpus sive caro cecidit, ergo solum etiam corpus sive caro resurget.

Regi nymtatehnyok, Martin
(304.15.11)

get. Anima enim cum sit immortalis, Matth. 10. 28. proprie neque mori neque surgere poterit.

Quibus scriptura testis est, quod resurrexerunt carnis & mortuorum
Futuram?

Joh. 19. 24. Scio, quod Redemptor meus vivit: & in novissimo die de terra resurrexurus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.

Esa. 26. 9. Vivent mortui tui, & cum corporibus suis resurgent.

Joh. 5. 12. 29. Veniet hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, & prodibunt: qui bona fecerunt ad resurrectionem vitæ; qui vero male fecerunt, ad resurrectionem judicii.

Joh. 11. 25. Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.

Quinam sunt resurrecturi?

Omnes omnino homines, quot quot à principio mundi vixerunt, & ad finem ejus vivent, cujuscunque sint sexus, ætatis & status: sive boni, sive mali, sive iusti, sive iniusti, Matth. 25. 32. Joh. 5. 28.

Quo discrimine resurgent?

Illi, qui bona egerunt, prodibunt ad resurrectionem vitæ æternæ, qui vero mala egerunt,

eegerunt, ad resurrectionem judicii & ignominia æternæ, Joh. 5. 18. Dan. 12. 2.

V. DE VITA ÆTERNA.

Cur dicis, credo vitam æternam?

Quia eandem rationis meæ sensibus non percipio, sed ex solo verbo Dei, indubitata fide certo futuram esse statuo.

Unde probas esse vitam æternam?

Ex immotis Scripturæ testimoniis:

Matth. 25. 46. Ibunt iusti ad vitam æternam.

Dan. 12. 2. Evigilabunt alii ad vitam æternam.

Joh. 10. 28. Ego vitam æternam do eis.

Hebr. 13. 14. Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

Quinam & qualis erit status vite æternæ?

Erit in eadem sempiterna beatitas, conjuncta cum inarrabili gaudio, gloria & felicitate, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, 1. Cor. 2. 9. Esa. 64. v. 4.

Quibus vero gloriosa hac vita æterna felicitas destinata est?

Solis fidelibus, in vera fide ad finem usque perseverantibus, Matth. 20. 23. His enim regnum

Регі рюмтатвельюк, Мартін
(304-15-1)

regnum per electionem Dei ab æterno paratum est, Matth. 25. v. 34.

DE ELECTIONE AD VITAM ÆTERNAM.

Quid igitur est Electio Dei?

Est actio Dei, quæ juxta propositum voluntatis suæ, ex mera sua gratia & misericordia, in Christo salvos facere constituit, omnes perseveranter in Christum credituros, in laudem gloriosæ gratiæ suæ, Eph. 1. v. 4. & seqq. 2. Thess. 2. 13. 2. Tim. 19. Rom. 8. 30. & 9. 11. &c.

Quale est illud propositum Dei, secundum quod credentes in Christum salvare decrevit?

Non est absolutum, sed ordine certo sic determinatum, ut omnes salutis nostræ causas & media, sub suo complexu contineat.

Quanam sunt ista salutis causa & media?

- Est 1. Infinita Dei misericordia.
2. Infinitum Christi meritum per Evangelium annunciandum.
3. Fides salvifica in Christum perseverans.

Annon

Annon verò hæc salutis media ad omnes omnino homines pertinent?

Maximè. Vult enim 1. Deus serio omnium misereri.

Rom. 11. 32. Vult omnes salvos fieri, 1. Tim. 2. 4. Nec ullos perire, 2. Pet. 3. 9.

2. Christus est propitiatio pro peccatis nostris: non autem pro nostris tantum, sed pro totius mundi, 1. Joh. 2. v. 2. Et est Salvator omnium, maximè verò fidelium, 1. Tim. 4. 10.

3. Omnes enim ad beneficia Christi serio communicandi studio invitantur, Matth. 11. 28. & Evangelium prædicatur omni creaturæ, Marc. 16. v. 16. Hoc fine, ut omnes ubique resipiscant, Act. 17. 30. & ad agnitionem veritatis perveniant, 1. Tim. 2. 4.

Qui fit ergo, quod non omnes & singuli homines, quibus hæc salutis media destinata sunt, aequè ad vitam æternam eliguntur?

Fit hoc ideo, quia hos ipsos Deus non simpliciter & absolute eligere decrevit, sed determinatè; hoc ordine, ut per Evangelium in Christum credant, & verà in ipsum fide salventur. At quia plurimi non credunt, fit ex consequenti, ut tantum ij, qui perseveranter in Christum credunt, & sic pauci sint electi, Matth. 22. v. 14. Marc. 16. vers. 10.

De

Verbum

*Verum quid hoc fit, quod non omnes ex Evangelio
fidem concipiunt, & in Christum
credunt?*

Proprio hoc fit ipsorummet vitio, quia
spontē suā verbum prædicatum contem-
nunt ac respuunt, & sic operationi Spiritus
sancti variē resistunt. Vide Luc. 8. 12. & 14.
16. Act. 13. 46. & 7. 51. Luc. 7. 30.

*Sed qui & hoc fit, quod plerique reprobantur
& damnantur?*

Fit & hoc propriā ipsorum culpā impe-
nitentiā & incredulitate. Qui enim non
credit, damnatur, Matth. 16. 16. & ira Dei
manet super ipsum, Joh. 3.

DE INFERNO ET PURGATORIO.

*Quæ erit incredulorum & damna-
torum pœna?*

Vivi mittentur in stagnum ignis ardentis
sulphure, Apoc. 19. 20. ubi horribilia tor-
menta animo & corpore patientur, Luc. 16.
7. 24. & pœnam luent interitum æternum,
2. Thess. 1. 9.

*Quid ergo de purgatorio infernali status, quo
Pontificii fingunt, animas defunctorum ab omni
peccatorum labe plenē expurgari, ut puræ
in celum ingredi possint?*

Statuo esse purum purum figmentum Scri-
pturæ sacræ planē incognitum.

Ea

Ea siquidem duorum tantum meminit lo-
corum, in quæ animæ demortuorum trans-
feruntur; Cœli scilicet & inferni.

Animæ impiorum viventes in infernum
descendunt, Psal. 55. 16. ubi nulla ipsis spes
est, Prov. 11. 17. Justorum verò animæ in
manu Dei sunt, ubi tormentum illas non
tanget, Sap. 3. 1. Transierunt è morte in
vitam, & in iudicium non veniunt, Joh. 5.
vers. 24.

DE III. DOCTRINÆ CATE- CHETICÆ CAPITÆ; ORATIONE DOMINICA.

*Quodnam est Tertium Doctrinæ Cate-
chetice caput?*

Oratio Dominica.

Quid est Oratio Dominica?

Est brevis invocandi Deum formula, ab
ipso Christo nobis tradita; continens sum-
matim omnia vitæ huic præsentis & futuræ
necessaria.

Cur dicitur Dominica?

Qui prædicandi formula ab ipso Domi-
no nostro IESU Christo primum nobis præ-
scripta & demandata est, Matth. 6. 5. Luc.
11. 2.

D;

Quæ

Regi nyontatvelnyok, Martin
(304.15.11)

Регі ргомотаведнож, Мартин
(304.15.1)

76 Epitome Catecheticæ
Quot membra generatim continet hoc, de Oratione Dominica caput?

Duo: 1. In genere de Oratione sive Invocatione docet.
2. Formulam Orationis Dominicæ per partes suas speciatim explicat.

Quid est invocatio?

Est cultus, quo vivum & verum Deum verâ fide per Jesum Christum mediatorem invocamus, cum pro impetrandis bonis necessariis, tum pro acceptis glorificamus & ipsi gratias agimus.

Quis igitur est invocandus?

Unus & solus vivus & verus Deus, qui est Pater, Filius, & Spiritus sanctus, unus in essentia, trinus in personis.

Quare?

Quia 1. Solus verus ille Deus expressè in scripturis jubetur religiosè adorari seu invocari, Deut. 6. v. 14. Matth. 4. v. 10. & 6. 6.

Quia 2. Solus ille est omnium bonorum autor, Jac. 1. v. 5. & solus vult ac potest omnium gemitus exaudire, & ubique ex omnibus periculis nos liberare, Psal. 91. 15.

Quia 3. Solum hunc verum Deum omnes Sancti semper invocarunt, Gen. 18. v. 28. Exod. 32. v. 11. Jud. 13. 8. 2. Sam. 23. 1. &c.

Suntne

De Oratione Dominica. 77

Suntne etiam Angeli & Sancti de mortuis invocandi?

Minimè. I. Quia de invocatione Angelorum & Sanctorum in scripturis 1. Nullum habemus expressum mandatum. 2. Nullam promissionem. 3. Nullum verè piorum exemplum.

II. Quia Angeli & Sancti nec possunt gemitus cordium exaudire, nec ubique in periculis adesse, nec misericorditer invocantes liberare.

Quis igitur honor reliquiis ipsorum exhibendus?

Ossa & reliquiæ ipsorum, ad exempla veterum Sanctorum, sunt honestè sepelienda, & in cubicula sua in terram recondenda.

Num & imagines & statua Sanctorum veneranda?

Minimè gentium. Ethnica enim est idolatria, adorare lignum & lapides, & id, quod nec videre, nec audire, nec ambulare, nec opitulari potest: Quæ tanquam abominatio in scriptura ubique damnatur. Psal. 115. 4. & seqq. & 135. 13. 16. Sap. 13. 17. Par. 6. 3. &c. (Nec obstat, quod Pontificii prærendunt, se in feliciori gradu cultus venerari statuas & imagines.)

Nam Scriptura unum tantum cultum divinum novit & præscribit, qui ad primam

D 4

tabu-

Рѣги
(304-351)
nyentatwinyok, Martin

tabulam pertinet, & soli Deo debetur, ceteros omnes, quocunque nomine appellentur falsos & idololatricos proclamat, nec ullos gradus divini cultus agnoscit.

Quanam à Deo in Oratione petenda?

Omnia, quæ Dei gloriam & nostram salutem concernunt: sive bona spiritualia, sive corporalia.

Quæ vocas bona spiritualia?

Quæ ad animæ salutem & vitæ æternæ consecutionem sunt necessaria; Qualia sunt, Remissio peccatorum, Gratia Dei, Fides, Justitia, Renovatio, Gubernatio Spiritus sancti, Constantia in Fide, Perseverantia in adversis, &c.

Quæ vocas bona corporalia?

Quæ ad corporis incolumitatem & vitæ hujus conservationem sunt necessaria: Qualia sunt; Bona valetudo, Divitiæ, Eruditio, Sapientia, Pulchritudo, Victus, Amictus, & infinita alia.

Anne utraque eodem modo sunt expectenda?

Non sunt: Spiritualia enim à Deo petenda sunt sine omni exceptione & conditione, (quia simpliciter ad justitiam & salutem sunt necessaria.)

Corporalia verò certa quapiam conditione petenda sunt, (quia non simpliciter ad salutem sunt necessaria.)

Qua-

Quanam est ista conditio?

Ut Deus ea nobis largiatur secundum voluntatem suam, si 1. ad divinam gloriam illustrandam; & 2. ad salutem nostram, vel proximi promovendam profutura sunt.

Pro quibus est orandum?

Cum pro nobis ipsis, tum pro aliis promiscue hominibus (sive amicis, sive inimicis; sive piis, sive impiis; sive sanis, sive ægrotis; imprimis autem pro domesticis fidei.)

Anne & pro defunctis demortuis est orandum?

Neutiquam. Quia 1. Nullum ejus rei habemus in scripturis præceptum.

2. Nullam promissionem.

3. Nullum exemplum.

Quomodo est orandum?

1. In nomine Christi, Joh. 16. 21.

2. In vera fide, Matth. 21. 22.

3. Absque hæsitazione, Jac. 1. 7. 1. Joh. 5. vers. 10.

4. In spiritu & veritate, Joh. 4. 23.

Quando & quo tempore est orandum?

Omni tempore, Eph. 6. 18. quoties necessitas in die tribulationis exegerit, Esa. 26. v. 16. 17.

Ubi & quo in loco est orandum?

In omni loco, 1. Tim. 2. 8. Etiam in cubiculo,

Regi nyontatuehngok, Martin
(304.15.11)

biulo, clauso ostio, in abscondito, Matth. 6. v. 6.

Quo sermone orandum?

In publicis sacris conventibus, non exotico sermone orandum est, sed materno seu populari, qui à vulgo & toto cœlu possit intelligi, in totius Ecclesiæ ædificationem (id quod Apostolis exsertis verbis præcipit, 1. Cor. 14. 5. &c.)

Quo gestu orandum?

Certus in orando gestus in Scriptura non præscribitur, sed indifferens relinquitur pro cuiusvis devotione, juxta Sanctorum exempla.

Suntne inter orandum genua flectenda ad nomen Jesu?

Sunt. Quia 1. Gestus iste in Scriptura passim commendatus, ceu pietati & invocationi consentaneus, Dan. 6. 10. Luc. 22. v. 41. Act. 20. 36. & 21. 5. & seqq.)

Quia 2. Paulus expresse dicit: Omnia genua in nomine JESU flectenda esse, Phil. 2. v. 10.

Recte fit, si quando ad nomen JESU detracto pileo caput aperitur?

Quidni recte? Est enim externa ceremonia, quâ interiorem devotionem & reverentiam cordis erga ipsum Salvatorem nostrum Christum, cui sacrosanctum hoc nomen competit, ipso opere declaramus.

Nic

Num & inter precandum Christianis licitum est adhibere signum crucis?

Antiquâ factum illud Ecclesiæ consuetudine; 1. In memoriam crucis & passionis Christi. 2. In testimonium fidei suæ in Christum crucifixum. Hoc igitur sine etiamnum observare Christianis liberum est. Absit autem superstitio, ne effecta solius mortis Christi propria, signationi huic externæ tribuantur.

DE ORATIONE DOMINICA IN SPECIE, EJUSDEMq; PARTIBUS.

Recita nunc formulam precatōis Dominicæ:

Pater noster, qui es in cœlis.

1. Sanctificetur nomen-tuum.
2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, ita & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
5. Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentationem.
7. Sed libera nos à malo.

B 6

Quia

Рѣги нѣматателѣнскѣ, Мартин
(304-357)

82 Epitome Catechetica

Quia tuum est regnum & potentia, & gloria, in secula seculorum, Amen.

Oratio Dominica quot habet membra?

Tria: 1. Præfatiunculam. 2. Petitiones ipsas, numero septem. 3. Clausulam.

Quæ sunt verba Præfatiunculæ?

Pater noster qui es in cœlis.

Quæ est horum verborum sententia?

Deus amanter nos hanc præfatiuncula invitæ, ut verè credamus, eum nostrum verum patrem, nosq; ejus veros filios esse: ut eum confidentiùs plenâ fiduciâ invocemus, quemadmodum videmus liberos certâ fiduciâ aliquid à parentibus suis petere.

Quem intelligit voce Patris?

Per Patrem hic intelligitur non solum prima persona Trinitatis, (qua ab æterno genuit Filium consubstantialem,) sed tota Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, solus verus, unus & trinus Deus.

Cur nomen Patris præmittit in orationis formula?

Ad excitandam in nobis filialem fiduciam in patrem cœlestem, quâ invitati majori eum

De Oratione Dominica. 83

eum confidentia debemus invocare, deque paternâ ejus exauditione nec quicquam dubitare.

Cur noster Pater dicitur?

1. Quia omnes credentes in Christo sunt fratres, unum Patrem cœlestem habentes & invocantes.

2. Ideoque pro se invicem singuli mutuo debent eundem patrem cœlestem habere.

Cur in Idiomate Germanico dicitur, Pater noster, Vater unser: & non: noster Pater, unser Vater?

Utrovis modo dicatur, perinde est. Quia tamen more veteri, & ad imitationem Græci & Latini (adde etiam Hebræi sermonis,) consuetum fuit dicere: Pater noster; rectè etiam morem illum sequimur: statim in prima fronte nomen patris, ut excitet in nobis filialem fiduciam.

Cur additur: Quis in cœlis?

1. Ut non intelligatur Dominus terrenus, sed cœlestis & omnipotens Dominus, qui potens sit omnia facere superabundanter, quàm petimus aut intelligimus, Eph 3. 29.

2. Ut majori fervore spiritus adoretur.

3. Ut mens orantis sursum ad cœlestia eleveetur.

D7

Anne

Regi nymtatvelnyok, Martin
(304.15.11)

Epitome Catechetica

Anne per calos locus aliquis in suprema parte
mundi intelligitur?

Nequaquam. Sed coelestis Majestas, quæ
nullo loco inclusa est, innuitur.

(Nam cœli cœlorum Deum non capiunt,
1. Reg. 8. 27.)

I. PETITIO.

Sanctificetur nomen tuum.

Quæ est horum verborum sententia?

Nomen Dei per se quidem sanctum
est, verum nos oramus hæc petitione,
ut apud nos quoque sanctificetur.

Quâ ratione sanctificatur apud nos?

1. Cum verbum DEI purè & sincerè
inter nos docetur, 2. & nos secundum
illud, ut filios Dei decet, piè vivimus;
(quot ut fiat, dona nobis mi pater cœ-
lestis.) Qui verò aliter 1. docet & 2. vi-
vit quàm verbum Dei docet, ille nomen
Dei inter nos prophanat; Ne autem
hoc accadat, tu prohibe mi Pater cœle-
stis.

Quid intelligitur per nomen Dei?

1. Notitia Dei, quod essentiam & volun-
tatem.

2. Gloria, Honor & Majestas.

3. Omni-

De Oratione Dominica

3. Omnia ejus facta, virtutes, opera &
beneficia in scripturis nobis decantata.

II. PETITIO.

Adveniat Regnum tuum.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Regnum Dei venit etiam per se sine
nostra oratione, sed petimus hac pre-
catione, ut ad nos quoque perveniat.

Quâ ratione fit istud?

Cum Pater coelestis dat nobis suum
sanctum Spiritum, qui efficit suâ gratiâ,
ut 1. sancto ejus verbo credamus, ac
2. piè hîc temporaliter, 3. illic in æter-
num vivamus.

*Quid intelligitur per Regnum Dei
in hac petitione?*

Potissimum Regnum Gratiæ & Gloriæ.

III. PETITIO.

Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, sic
& in terra.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Bona ac misericors Dei voluntas fit
quoque sine nostra oratione: verum
nos rogamus hæc petitione, ut etiam
apud nos fiat.

Quâ

Regi myontatwengok, Martin
(304.5.1)

Qua ratione fit istud?

Cum Deus frangit atque impedit omne malum consilium, voluntatem & conatus, qui obstant, quò minus nomen Dei sanctificemus, regnumq; ejus ad nos pervenire possit; velut est Diaboli, mundi, & carnis nostræ voluntas: Deinde cum confortat & conservat nos firmiter in suo verbo ac fide, usque ad finem vitæ nostræ. Hæc est misericors ac bona ipsius voluntas.

Quid intelligis per voluntatem Dei in hac petitione?

Voluntatem gratiæ de salute nostra, nobis in Evangelio propositam & revelatam. Et voluntatem præcepti, de obedientia nostra & subjectione voluntatis nostræ.

Quid ergo petimus hac precatione?

Fatemur, nos misericordem ac bonam illam Dei voluntatem in verbo expressam, efficere nostris viribus non posse, nec obedientiam præstare debitam: Ideoque petimus, ut ipse nobis gratiam largiri velit, quò etiam apud nos fiat in cordibus nostris.

Cur

Cur additur, sicut in celo, ita & in terra?

Ad significandam voluntatis nostræ, cum sanctorum Angelorum voluntate conformitatem.

(Ut sicut Angeli promissimè in vera sanctitate & castitate, voluntatem & jussa patris cœlestis perficiunt, Psal. 103. ita & nos illorum exemplum imitantes, sanctè vivamus, voluntatemq; Dei promptè in hac terra exsequamur.)

IV. PETITIO.

Panem nostrum quotidianum, da nobis hodie.

Qua est hujus petitionis sententia?

DEUS dat quidem omnibus panem quotidianum, quamvis non petamus, etiam malis hominibus; At nos precamur hac petitione, ut agnoscamus beneficium hoc, atque ita panem nostrum quotidianum; cum gratiarum actione accipiamus.

Quid significat panis quotidianus?

Significat omne quod ad vitæ nostræ necessitatem ac sustentationem pertinet; videlicet, cibum, potum, vestes, calce-

Рѣгi нгоиѣтѣиѣиѣ, Мартин
(304.15.11)

Epitome Catechetica

calceos, domum, aream, agros, pecudes, pecuniam, divitias, probam conjugem, probos liberos, probos servos, probum ac fidum magistratum, bonum Reipublicæ statum, commodam aëris temperiem, sanitatem, modestiam, honorem, bonos amicos, fidos vicinos, & id genus alia.

Cur dicimus panem?

Ut moneamur non amplas divitias à Deo petendas ad luxum & superbiam, sed victum & amictum duntaxat necessarium.

Cur dicimus panem nostrum?

Ut 1. Admoneamur, justo labore nobis panem nostrum acquirendum, nec aliorum panem illicitis modis affectandum.

Ut 2. Doceamur, etiam pro aliorum sustentatione, ex Christiana charitate nobis precandum.

Cur dicitur panis quotidianus, & in Græcè epiúsius?

Vox hæc aliud nihil quam adventitium panem significat, qui singulis advenientibus diebus nobis ad vitæ nostræ sufficientiam est necessarius.

Cur additur bodie?

Propterea, quia non anxie solliciti esse in crastinum, sed ubi vocationis operas debita

De Oratione Dominica

bita sedulitate fecerimus, incrementum de die in diem Deo commendare debemus.

Cur petimus, panem nobis dare?

Ut testemur, nos merè mendicos coram Deo, adeoque omnia, quæ habemus, non nostræ industriæ, sed divinæ benignitati supremi omnium datoris accepta ferre, (juxta illud Psalmi:) Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno, aperis tu manum tuam & implet omne animal benedictione.)

V. PETITIO.

Et remitte nobis debita nostra: sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Qua est hujus petitionis sententia?

Petimus hac precatione, ne Pater celestis velit respicere peccata nostra, & propter ista remissionem nobis denegare. Quandoquidem nullis rebus, quas petimus, digni sumus, nec quicquam mereri possumus: sed ut velit nobis suâ gratiâ donare omnia. Quia quotidie multipliciter peccamus, & nil nisi pœnas meremur.

Tunc nos quidem vicissim ex corde condonabimus iis, à quibus in nos peccatum

catum est, illisq; libenter benefacimus.

Quid intelligis per Debita?

Debita nostra sunt omnia nostra peccata, affectus, cogitata, dicta & facta cum lege Dei pugnancia, peccata commissionis & omissionis, quæ quotidie committimus, & propterea pœnas temporales ac æternas promeremur.

Quid igitur nobis faciendum?

Ad solius Dei misericordiam nobis unice confugiendum, & gratuita peccatorum remissio, Christi merito nobis acquisita, petenda: Orando, ut velit nobis suâ gratiâ & bonitate condonare omnia.

Cur petimus: Remitte nobis debita nostra, & non: remitte mibi debita mea?

Quia Christus vult preces nostras esse mutuas, & ita pro remissione peccatorum proximi etiam orare nos debere.

Cur adduntur hæc verba: Sicut & nos remittimus debitoribus nostris?

Vult Christus iisdem docere, si velimus consequi gratuitam peccatorum remissionem, ut vicissim ex corde condonemus illis à quibus in nos peccatum est, iisdemq; libenter benefaciamus: Quod nihil aliud, neque nobis remissionem peccatorum gratuitam à Deo sperandam esse.

VI.

VI. PETITIO.

Et ne nos inducas in tentationem.

Quæ est huius petitionis sententia?

Deus quidem neminem tentat, sed tamen petimus hac petitione, ut ipse nos custodiat & conservet, ne Sathanas, mundus & caro nostra nobis impedian, & nos à recta fide ad superstitionem, desperationem, atque alia gravia scelera atque flagitia seducant. Et ut maximè ejusmodi tentationibus solitemur, ne succumbamus, sed ut tandem vincamus & triumphemus.

Quid intelligitur per Tentationem hæc petitione?

Non tentatio probationis ad bonum, quæ solius Dei est, & quâ se Sancti à Deo probari petunt: sed tentatio deceptionis ad malum, quæ à Satana variis modis perficitur; unde & Kabezechin Tentator dicitur, Math. 4. 3.

Annon ergo & Deus tentat ad malum?

Deus neminem tentat ad malum: unusquisque verò tentatur, cum à propria concupiscentia abstrahitur & inescatur, Jac. 1. 13. 14.

Cur

Regi nymtawehyok, Martin
(304-15-1)

Регі нумеративної, Мартин
(304-311)

*Cur ergo hic petimus: Ne Deus nos inducat
in tentationem?*

Verbum activæ significationis; Ne inducas in tentationem, non significat efficacem Dei operationem ad malum, sed. vi Hebraismi significat permissionem. Sensus igitur est: Ne inducas nos, id est, ne sinas sive permittas nos induci in tentationem, Cyprianus.

VII. PETITIO.

Sed libera nos à malo.

Quanam est huius petitionis sententia?

Oramus hac precatione, tanquam in summa, 1. Ut Pater noster cœlestis liberet nos ab omnibus malis ac periculis corporis & animæ, bonorum & honorum. 2. Et ut tandem, cum hora mortis venerit, felicem vitæ exitum nobis largiatur. 3. Nosque pro sua gratuita bonitate ex hac miseriarum valle ad se in cœlum recipiat.

Quid intelligitur hic per malum?

Sub malo hic comprehenduntur omnia, quæ quoquo modo hominibus mala sunt, veluti Diabolus, omnis generis peccata, pericula, adversitates, incommoda, morbi, mors item temporalis & æterna.

DE CLAUSULA (SIVE EPILOGO)
ORATIONIS.

*Quanam sunt verba clausulæ (sive
Epilogi) Orationis Dominicæ?*

Quia tuum est regnum, & potentia, & gloria, in secula seculorum, Amen.

Qui sit, quod Lutherus hæc verba in explicatione Catechetica omisit?

Factum illud est, quia in generali explicatione ista Tu amén comprehenduntur.

Quæ est Epilogi huius sententia?

Est gratiarum actio orationi annexa, quæ haud aliter, ac si jam petita accepissemus, grates Deo solvimus, fiduciamque in sanctam ejus promissionem alimus & confirmamus, quod tum velit tum possit dare, quod petimus.

Quid significat, Amen?

Significat idem quod Ita, Verè, Certè, indubitanter hæc eveniant & fiant.

*Cur clausula hæc Amen, Orationi
subjicitur?*

Ut ego sim certus, ejusmodi petitiones Patri nostro cœlesti esse acceptas, atque ab eo exauditas.

Unde

Рѣшииъ Мѣстѣхъ,
(304-51)

94 Epitome Catechetica

*Unde verè statuerè potes, preces tuas
Deo esse acceptas?*

Quia ipse mandavit, ut ad istum modum oremus, (Matth. 6. & 7. 7. Luc. 11. Psal. 50. 15.)

*Unde certò statuerè potes, preces tuas
esse à Deo exauditas?*

Quia ipse mediante juramento promisit nobis, se nos exauditurum esse, Joh. 16. 23. & 14. 13.

*Ergone DEUS preces nostras semper
exaudit?*

Semper exaudit, si secundum voluntatem ejus petierimus, 1. Joh. 5. 14. Omnia enim quaecunque petieritis, credite, quòd accipietis, & evenient vobis, Matth. 21. 22.

Siccine igitur promiscuè omnia, quæ in Christi nomine petierimus, accipiemus?

In spiritualibus, quæ simpliciter ad salutem nostram necessaria, Deus semper exaudit: in corporalibus verò semper exaudit, si non ad nostram voluntatem, certè secundum suam voluntatem, & nostram utilitatem, August.

De

De Oratione Domini.

** Dic denique, quæ usus Orationis
Dominica?*

Ut agnoscamus, omnia, quæ ad temporalis hujus vitæ conservationem, æternæ verò consecutionem pertinent, nos aliunde non, nisi à solo Deo consequi posse, ideoque singula hæc ab ipso corde fideli impetranda & petenda esset.

DE IV. DOCTRINÆ CATECHETICÆ CAPITĒ;
CHETICÆ CAPITĒ;

*Quodnam est quartum Doctrinæ
Catechetica caput?*
Sacramentum Baptismi.

DE SACRAMENTIS IN GE-
NERE.

Quid sunt Sacramenta?

Sacramenta sunt actiones divinitus institutæ, in quibus DEUS sub visibilibus signis, invisibilem gratiam & bona nobis offert & exhibet.

*Quis est Auctor & Causa efficiens Sacra-
mentorum?*

Solus Deus (Is enim solus gratiam illam, cujus Sacramenta sunt organa & signa, dare & confirmare potest.)

Quam

Régi nyomatványok, Martin
(304.15.1)

96 Epitome Catechetica

Quanam est materia Sacramen-
torum?

Materia terrena Sacramentorum est Ele-
mentum, signum, sive symbolum, certo in-
stitutionis verbo definitum.

Qua est forma Sacramentorum?

Forma Sacramentorum est solennis & le-
gitima administratio Elementi, juxta insti-
tutionem divinam.

Quanam sunt Fines, quorum gratia Sacra-
menta instituta?

Principales sunt duo, I. Ut sint organa
sive media, offerentia, exhibentia & appli-
cantia divinam promissionem, de gratuita
peccatorum remissione: justitia & salute
aeterna.

II. * Ut sint fidei nostrae erga promissiones
divinas oblationes, signacula, testimo-
nia, & quasi pignora.

Quotuplicia sunt Sacramenta?

Duplicia; Alia fuerunt Veteris: alia sunt
Novi Testamenti.

Quot sunt Sacramenta V. Testamenti?

Duo: Circumcisio & Pascha, sive Agnus
Paschalis.

* Quot sunt Sacramenta N. Testamenti?

Duo: Baptismus & Coena Domini.

DE

De Baptismo.

97

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Baptismus non est simpliciter aqua,
sed quae fit divino mandato inclusa, &
verbo Dei comprehensa.

* Seu:

Baptismus est actio divinitus instituta, in
qua Deus per lavacrum aquae in verbo, no-
bis peccata nostra per & propter Christum
remittit, nos in filios suos adoptat, & haere-
les omnium bonorum suorum coelestium
constituit.

(Baptismus est prius Novi Testamenti Sa-
cramentum, quo immersione sive aspersione
aquae in nomine Patris, Filii, & Spiritus san-
cti facta, homo per Spiritum sanctum rege-
ratur & renovatur.

Quodnam est illud verbum Dei?

Est I. *Verbum Institutionis*: Ubi
Dominus noster JESUS Christus inquit:
Iuntes docete omnes gentes, & bapti-
zate in nomine Patris & Filii, & Spiritus
sancti, Matth. 28. 10

2. *Verbum promissionis*: Quicumque
crediderit & baptizatus fuerit, salvus
erit: Qui vero non crediderit, con-
demnabitur, Marc. 16. 16.

E

Qui

*Quis est Auctor seu Causa Efficiens
Baptismi?*

Ipse Deus: Johannes enim non propria auctoritate, sed mandato divino baptisavit, Luc. 3. 2. Joh. 1. 23. 33. & 3. 22.

*Quinam administrare debent
Baptismum?*

Ordinarie quivis Ecclesie ministri legitime vocati; quibus certo mandato potestas baptizandi concessa est, Matth. 28. 13.

*Annon verò licitum est homini privato, sive
mari sive femina, baptismum admi-
nistrare?*

Dummodò institutionis verba legitime fervet, utique licet. Verum non nisi in casu duntaxat necessitatis summa. (Exemplo Zipporæ, Exod. 4. Hebræarum matrum, 1. Macab. 1. Vi essati Christi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare regnum cælorum, Joh. 3. v. 5.)

*Estne etiam verus ac salutaris Baptismus, qui
à ministro impio confertur?*

Omnino. Siquidem virtus & efficacia, ut Sacramentorum in genere, ita & Baptismi, non à ministro vel fide, vel impietate dependet, sed ex solius Dei institutoris dispositione, promissione, potentia & veritate.

Qua-

Quandam est materia Baptismi?

Materia (sive res) terrena Baptismi est aqua: eaque vera, naturalis sive elementaris, verbo Dei ad hunc finem sacramentalem ordinata, Joh. 1. 33. Joh. 3. 5. Eph. 5. 26.

Materia (sive res) cœlestis est Sacro Sancta Trinitas, Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus; In cuius nomine Baptismus administratur, Matth. 28. 19.

Qua est Forma Baptismi?

Est immersio hominis in aquam, sive asperio, vel affusio aquæ in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti.

*Quomodo verò ista immersio vel asperio
fieri debet?*

Indifferens planè est, sive fiat in fronte, sive in pectore, sive corpore toto, itemque vel una, vel duabus, vel tribus vicibus. (Ea enim de re nullum in divinis literis vel mandatum, vel exemplum existat. Merito tamen ordinis causâ conformitas rituum in Ecclesia observatur, quæ temerè à privato homine mutanda non est.)

*Sed anne verba ista: In nomine Patris, & Filii,
& Spiritus sancti, immutare
licet?*

Non licet. Quia his ipsis 1. Christus ritum & formam Baptismi præscripsit, Et 2. Expresse trium personarum sit mentio: Et

Regi montatvnyok, Martin
(304. 19. 1.)

Et 3. Præsentia, confessio, & invocatio totius Trinitatis, confirmatur.

* *Quis est Finis, in quem Baptismus institutus est?*

Ut certiores inde reddamur, Deum nos in filios suos adoptasse, & in omnibus paternum erga nos affectum declaraturum esse.

Quis ergo est Effectus Baptismi?

Seu:

Quid præstat aut confert Baptismus?

1. Operatur remissionem peccatorum.

2. Liberat à morte & Diabolo, & 3. donat æternam beatitudinem omnibus & singulis, qui credunt hoc, quod verba & promissiones divinæ pollicentur.

Quæ sunt illa verba ac promissiones divinæ?

Ubi Dominus noster JESUS Christus Marc. 16. 16. dicit: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Quo-

Quomodo verò aqua Baptismi tam magnas res efficere potest, operari scilicet remissionem peccatorum liberare à morte, & beatitudinem æternam donare?

Aqua certè tantas res non efficit, sed verbum Dei, quod in & cum aqua est, & Fides, quæ verbo Dei aquæ addito, credit. Quia aqua sine verbo Dei est simpliciter aqua, & non Baptismus: sed addito verbo Dei est Baptismus, hoc est, salutaris aqua gratiæ & vitæ, & lavacrum regenerationis in Spiritu sancto.

Ecquis horum verborum genuinus sensus est?

Aqua sola ejusdemq; aspersio nuda, remissionem peccatorum in & per se non operatur; sed idèò duntaxat, quia est medium sive instrumentum, certo verbo Dei sanctificatum, cum quo & per quod Spiritus sanctus regenerationem ac renovationem in baptisatis efficaciter perficit.

Ubi hoc scriptum est?

Sanctus Paulus ad Titum 3. v. 5. 6. 7. 8. inquit: Secundùm suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum

E. 4

tege

Regi nymtatwchjok, Martin
(304.19.1)

regenerationis ac renovationis Spiritus sancti. Quem effudit in nos opulenter, per Jesum Christum Salvatorem nostrum: ut justificati ipsius gratia, hæredes efficeremur, juxta spem vitæ æternæ. Hoc certissimè verum est.

Quid verò ista in aquam immersio (in genere) significat?

Significat, quod vetus Adam, qui adhuc in nobis est, subinde per quotidianam mortificationem ac poenitentiam in nobis debeat submergi & extinguvi, unâ cum omnibus peccatis & malis concupiscentiis, atque rursus quotidie emergere & resurgere novus homo, qui in iustitia & sanctitate coram Deo vivat in æternum.

Quid intelligit per veterem Adamum?

Omnes concupiscentias pravas, & peccata per lapsum Adam in nos derivata, ac à parentibus nobis ingenta.

Quomodo vetus ille Adam in nobis submergitur?

Per quotidianam mortificationem & poenitentiam; Quando concupiscentiis pravis
refi-

resistimus easdem supprimimus, nec in peccata actualia erumpere permittimus.

Quid intelligit per novum Hominem?

Hominem à Spiritu sancto regeneratum, qui in iustitia & puritate, hoc est, vera fide & morum sanctimonia absque hypocrisis coram Deo perpetuò vivit.

Ubi hoc de mortificatione & resurrectione (spirituali) scriptum est?

Sanctus Paulus ad Romanos 6. 3. 4. dicit: Sepulti igitur sumus cum Christo per Baptismum in mortem: ut, quemadmodum Christus excitatus est à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

Quodnam est Objectum Baptismi?

Seu: *Quinam sunt baptisandi?*

Soli vivi homines. Illi enim soli 1. jubentur à Christo baptisari, Matth. 28. 19. Euntes docete omnes gentes (homines quosvis) baptisantes eos, &c.

2. Illis solis competit promissio, finis & effectus Baptismi, Regeneratio scilicet, Adoptio, & Renovatio, Joh. 3. 5. Act. 2. 39.

3. Illos etiam solos Apostoli baptisasse leguntur.

Es

Sed

Regi myontatvelnyok, Martin
(304.15.1)

*Sed an nē promiscuē quivis sunt baptis-
fandi?*

Non: Sed Apostolorum exemplo discrimen inter adultos & infantes observandum erit.

Quid de Adultis baptisandis statuendum?

Non omnes Adulti promiscuē baptisandi sunt, sed isti tantum adulti (sive feminae sive mares,) qui in fundamentis Religionis & Fidei Christianae prius informati sunt, quia Christus dicit: Qui crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit, Marc. 16. 16.

Quid de Infantibus statuendum?

Distinguendum est inter infantes infidelium, qui nascuntur extra Ecclesiam, & Christianorum, qui nascuntur intra Ecclesiam: Hos solos baptisandos esse censeo, illos infidelium non item.

Quibus argumentis probas infantes esse baptisandos?

Præter alia probo his præcipuē:

Quia 1. Mandatum Christi de baptisandis gentibus est universale, Matth. 28. 19.

2. Quia promissiones foederis divini, ipsae etiam infantibus factae, Act. 2. 39.

3. Quia infantes in peccatis concepti & nati, opus habent regeneratione ex aqua & Spiritu, Joh. 3. 5, 6.

4. Quia

4. Quia infantibus beneficia Christi applicari non possunt per medium aliud, quam per Baptismum.

5. Quia Circumcisio, cui Baptismus successit, Coloss. 2. 11. Infantibus octavo die adhibita, Gen. 17. 10.

6. Quia denique infantum Baptismus, ad Apostolorum praxin, in Ecclesia Christi semper fuit observatus.

Quibus Ceremoniis Baptismus est administrandus?

Istiusmodi, quæ vel verbis institutionis, vel aliis Scripturae testimoniis, sunt præfinitæ: Cujusmodi sunt preces, gratiarum actiones, & aliæ nonnullæ de Baptismo, ejusdemq; salutari fructu, commensationes.

Reffere fit, quid etiam Susceptores & Patrini ad infantulorum Baptismum rogantur?

Antiqua id consuetudine recte observatur, ut 1. Devotas ad Deum, pro infantibus baptisatis, preces fundant.

Ut 2. Suscepti Baptismi testimonium perhibeant.

Ut 3. Christiana nomina Baptisatis imponant.

Ut 4. Equæ ac parentes eosdem in fide & timore Dei instituunt.

E 6

Quo

Regi rymetwedyok, Martin
(304.15.1)

Quo loco Baptismus peragendus?

Ordinarie non nisi in publico Ecclesie coetu: In casu tamen necessitatis in aliis etiam locis privatis administrare Baptismum liberum & nusquam prohibitum est.

Quo tempore, die & hora Baptismus est administrandus?

Liberum est Christianis quocunque tempore, die & hora Baptismum peragere: Attendendum tamen, ut sicut in adiaphoris aliis, ita & hic, omnia ordine & decenter peragantur.

DE V. DOCTRINÆ CATECHETICÆ CAPIT. 1.

Quodnam est Quintum Doctrinæ Catechetica Caput?

Alterum N. T. Sacramentum, vulgò Cœna Dominica, (sive Sacramentum Altaris) dictum.

Quare Cœnam Dominicam vocat Sacramentum altaris?

Ideo, quia antiquitus in Ecclesia Christiana super Altari celebrari consuevit.

Quid intelligitur nomine Altaris?

Nomine altaris intelligitur mensa, in qua conferebantur munera Christianorum, ex quibus

quibus segregabantur ea, quæ ad Sacra Cœnæ celebrationem requirebantur; reliqua cedebant sustentationi ministrorum, & refectiioni pauperum.

Quod si mensa idem est, quod altare, cur non ad Christi ipsius exemplum mensa potius in actione Cœnæ Dominica utimur quàm altari?

Liberum quidem est utrumque.

Quia Christus nec 1. Altaribus interdixit.

Nec 2. Usus mensæ ligneæ præcepit.

Nec etiam 3. An & quâ mensâ ligneâne an lapideâ Christus usus fuerit, Scriptura uspiam meminit.

Nos igitur mensis istis lapideis, formam duntaxat altarium externam representantibus, pro libertate Christiana utimur.

Cur verò Sacramentum hoc dicitur Cœna?

Cœna dicitur, quia vesperi post cœnam Agni Paschalis fuit instituta, Matth. 26. 20. 26. & seqq.

Cur dicitur Cœna Dominica?

Dominica dicitur ab Autore sive Institutore, quæ à Domino nostro JESU Christo primum instituta, Matth. ibid. 1. Cor. 11. 23.

Regi montanensi, Martin
(304-311)

*Quid est Sacramentum Altaris sive
Cena Dominica?*

Est verum Corpus & verus Sanguis Domini nostri JESU Christi, sub pane & vino nobis Christianis ad manducandum & bibendum ab ipso Christo institutum.

* *Seu:*

Cena Dominica est actio divinitus instituta, in qua Dominus noster JESUS Christus ipse præsens est, nobisq; cum pane & vino verum suum Corpus & Sanguinem exhibet: incertissimam oblationem, quod remissionem peccatorum habeamus, & cum ipso in æternum vivere debemus.

(Cena Dominica est alterum Novi Testamenti Sacramentum à Christo institutum, in quo cum Pane benedicto Corpus suum manducandum, & cum Vino benedicto Sanguinem suum bibendum, Christus verè exhibet, in ipsius omniumq; beneficiorum ejus recordationem & efficacem oblationem.)

Ubi verba institutionis Cene Dominica scripta sunt?

Sic scribunt S. S. Evangelistæ, Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. & S. Paulus, 1. Cor. 11. 23.

Dominicus

Dominus noster JESUS Christus in ea nocte, quâ traditus est, accepit panem; & postquam gratias egisset, fregit ac dedit discipulis suis, dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & postquam cœnavit, accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes; Hic calix Novum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum: Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

*Quisnam est Auctor seu Causa Efficiens
Cene Dominica?*

Primus Auctor sive Institutor est Dominus noster JESUS Christus. Deint. opus. Deus & homo, verax, sapiens, & omnipotens, Matth. 26. &c.

*Quanam est Materia Cene
Dominica?*

Materia (sive res) terrena, est panis & vinum; materia verò (sive res) cœlestis, est corpus & sanguis Christi.

Quem

Regi majestatis majestatis Martin
(304.10.11)

Quem hic panem intelligis?

Panem intelligo verum, qui ex farina commoliti frumenti & aqua pistus ac coctus est.

Cujus qualitatis & figura panis ille erit?

Si modo ex farina & aqua pistus sit, nihil inter est, sive sit fermentatus, sive triticeus, sive hligineus, sive frumentarius alius: sive itidem rotundus, sive oblongus, sive quadratus, sive aliâ quacunque formâ. (Non enim vel hujus generis panem Christus venit, vel illius præcepit,) ideoq; omne hoc in libertate Christiana positum est.

Quid de rotundis istis panibus minutis, quos præfco nomine Hostias appellant, statuis, suntne verus panis?

Quidni; 1. Constant enim substantialibus panis partibus materiâ scilicet, & formâ, cum sint ex farina tritici generosioris & aqua pisti.

2. Competunt illis accidentia propria panis, color scil. sapor, vis nutriendi, &c. verus igitur panis reverâ erunt.

Recte igitur hostia ista in usu Cane adhibetur?

Recte utique ex antiqua Ecclesiæ consuetudine adhibentur: Quia non tantum verus panis sunt, verum etiam ad distributionem & sum-

& sumptionem vel maxime idoneæ sunt, imprimis etiam apud ægrotos.

Quid verò de fractione panis statuendum, anne isthac in sacra synaxi necessaria?

Equidem distributio panis est necessaria; Modus verò distributionis est indifferens. Sive ergo panis vel ante, vel inter distributionem cultro secetur, sive digito frangatur, sive alio quocunque modo ad distributionem præparetur, nihil prorsus inter est; quia utrobique finem suum assequitur: modo ideo frangatur, ut inter communicantes distribuatur.

Quomodo exhibitus panis excipendus, anne manibus, an verò solo ore?

Curiosum id est, quærere. Sumptio & manducatio, quæ ore fit, omnino est necessaria: Modus verò sumptionis est indifferens, sive manibus prius apprehendatur, & ori admoveatur, sive ore solo à manibus porrigentis pastoris summa.

Regi montatensium
(30.11.11)

sumatur: modo ad vescendum accipia-
tur, & revera etiam manducetur.

(Cavendum tamen, ne innovatio
non necessaria offendiculum pariat.)

*Quodnam vinum in SS Coena usu
adhibendum?*

Sicut verus & naturalis panis, ita ve-
rum etiam & naturale vinum, quod sit
genimen sive fructus vitis, & ex uvis ex-
pressum, Matth. 26. 29. Luc. 22. 18.

*Quali vinum esse debet, albumne
aut rubrum?*

Nihil inter est, sive album sit, sive ru-
brum, pro cujuslibet Ecclesiae accepta
consuetudine.

(Cavendum tamen, ne quae cum of-
fendiculo suscipiatur innovatio.)

*Estne vinum in calicibus inauratis ex-
hibendum, an in poculis ligneis,
vel vitreis?*

Periculis est.

Nam quali poculo Christus in Coena
usus

usus fuerit, in verbis institutionis non
exprimitur. Quia igitur 1. nec calices
inauratos prohibuit: Nec 2. Aliorum
usum praecepit, cujuseunq; sint materiae
& formae, sive lignei, sive vitrei, sive ar-
gentei, sive cuprei, &c. sint, merito nos
ex libertate Christiana, calices illos in-
auratos pro antiqua Ecclesiae prae-
suetudine indifferenter adhibe-
mus.

*Cum vero Corpus & Sanguis Christi
sint res caelestes Coena Dominica; qua-
le corpus & qualis sanguis hic
intelligitur?*

Verum illud & naturale Corpus Chri-
sti humanum, quod ex Maria virgine in
personam Filii Dei assumptum, & pro
nobis in mortem traditum est, Matth.
26. 26. Similiter verus & naturalis san-
guis, qui in remissionem peccatorum
nostrorum in ara crucis effusus est,
Matth. 26. 28.

Qualis

Regi nuntiatum est, Martin

Qualis autem est unio panis & corporis Christi, vini item & sanguinis Christi?

Unio sacramentalis in SS. Coena est vera & realis conjunctio panis & corporis Christi, itemq; vini & sanguinis Christi, quâ ex ordinatione & institutione Christi, in usu, & sumptione S. Coenae, unâ manducatione sacramentali cum pane editur verum corpus Christi, & unâ bibitione sacramentali cum vino bibitur verus sanguis Christi.

Unde verò hæc unio sacramentalis probatur?

Ex verbis institutionis, ubi Dominus de pane, (quem exhibebat) dicit: Edite, hoc est corpus meum: & de calice, (quem porrigebat,) dicit: Bibite, hic est sanguis meus.

(Quibus disertè indicat, se non tantum panem, sed cum pane etiam corpus suum manducandum: nec tantum vinum, sed & cum vino sanguinem suum bibendum tradere & ordinare)

Annon

Annon verò verba illa institutionis sunt Tropica?

Nequaquam.

Omnis enim Tropus est mutatio significationis propriæ in alienam. Atqui in verbis institutionis: Hoc est corpus meum, &c. non est mutatio significationis propriæ in alienam: (quia singula verba nativam genuinam & propriam suam significationem retinent) Ergo & verba hæc institutionis non sunt Tropica.

Proba amplius, verba hæc institutionis non esse Tropica, sed in nativa Trinitate (secundum litteram) intelligenda esse:

Probo inde præcipuè, quia hæc ipsa sunt 1. Verba Testamenti. 2. Mandati Dei. 3. Articuli. 4. Sacramenti fœderis. Quæ omnia & singula verbis propriis & non modificatis concipi solent. 5. Nec ulla causa afferri potest, quare à literalis sensu in hoc mysterio sit recedendum.

Qua-

Regi Augustae Tschink. Martin
(304.10.11)

*Quenam est Forma Cœnæ Domi-
nicæ?*

Forma SS. Cœnæ consistit in ipsa
actione, certo verbo DEI determinata:
Nempe in manducatione Panis & Cor-
poris Christi, & in bibitione Vini ac
Sanguinis Christi, juxta verba institu-
tionis: Edite, hoc est Corpus meum:
Bibite, hic est Sanguis meus.

*Annon verò aliâ manducatione &
bibitione editur seorsum panis, & bi-
bitur vinum, nempe naturali, aliâ iti-
dem manducatione & bibitione edi-
tur ac bibitur seorsum corpus
& sanguis Christi, nempe
spirituali?*

Nequaquam. Una etenim, non ge-
mina, est manducatio panis & corporis
Christi: Una & non gemina, bibitio
vini ac sanguinis Christi: eaque neque
sola naturalis, neque sola spiritualis, sed
sacramentalis.
*Quam vocas manducationem & bibi-
tionem naturalem?*

Quâ

*Quâ propriè & per se solus panis co-
meditur, & solum vinum bibitur.*

*Quam vocas manducationem & bibi-
tionem spirituales?*

*Quâ solum Corpus & Sanguis Chri-
sti, cum omnibus ejus beneficiis per se
& immediatè fide percipiuntur.*

*Quam vocas manducationem & bi-
bitionem sacramentalem?*

*Quâ in unico & indivulso Sacra-
mento vi institutionis Christi, panis &
corpus Christi simul ore manducantur,
& vinum & sanguis Christi simul ore bi-
buntur, mysticè (seu arcano modo),
per & propter unionem sacramenta-
lem.*

*Quid ergo in Sacra Sancta Domini
Cœna accipies?*

*Credo me in Sacra Domini Cœna
cum Pane & Vino, verum Corpus &
Sanguinem Domini ac Salvatoris mei
Jesu Christi, verè percipere.*

Quibus

Regi Montatvinyek, Martin
(304.15.1)

*Quibus fundamentis demonstratur
vera hæc & substantialis præsentia,
manducatio & item bibitio cor-
poris & sanguinis Christi
cum pane & vino,
in SS. Domini
cæna?*

Demonstratur 1. Inde, quia institu-
tionis Christi: Hoc est Corpus meum:
Hic est Sanguis meus; sensu literali
(sine omni Tropo aut figurata inter-
pretatione) sunt accipienda.

2. Quia Christus testator est verax,
sapiens, omnipotens, ideoque id quod
vult, instituit ac promisit, vel ad nutum
præstare potest.

3. Quia per unionem sacramenta-
lem, panis SS. Cœnæ est *significatio* sive
communicatio corporis Christi, & vi-
num est *significatio* sanguinis Christi,
1. Cor. 10. 16.

4. Quia impenitentes indignè (sine
fide) manducando & bibendo sunt rei
ipsius

ipsius corporis & sanguinis Christi,
1. Cor. 11. 27.

Denique 5. Quia Cœna Dominica
tanquam Novi Testamenti Sacramen-
tum, non umbras & figuras, sed ipsum
habet corpus & substantiam, Luc. 22.
vers. 20. Joh. 8. 8. Hebr. 10. vers. 1.
Coloss. 2. 17.

DE TRANSSUBSTANTIA- TIONE.

*Anne panis & vini substantia essen-
tialiter transmutatur in substantiam
corporis & sanguinis Christi ita ut
nihil maneat de pane & vino,
quàm mera externa spe-
cies accidentium?*

Minimè gentium, 1. Namque illa
Transubstantiationis doctrina, nul-
lum habet fundamentum, neque in ver-
bis institutionis, neque in tota scri-
ptura.

2. Paulus in ipso usu panem & vinum
discretè nominat, 1. Cor. 11. v. 27. 37.
F æquè

Regi montatensis, Martini
(304.15.11)

aque post atque ante consecrationem.

3. Ipsa saniori Philosophia repugnat, accidentia sola manere sine subjecto: Cum accidens extra substantiam non existat, nec miraculum sine verbo Dei excogitari debeat.

Sed an ne consubstantiationem, vel ad minimum inclusionem corporis Christi in pane adstruis, dum dicis, corpus Christi distribui ac manducari IN, CUM, SUB pane?

Abfit. Quia enim panis est corpus Christi, non per essentiam sive commixtionem, sed per unionem duntaxat sacramentalem, consequitur inde, corpus Christi, IN, CUM, vel SUB pane esse.

Cur vero istis particulis utimur?

Non ad inclusionem denotandam, aut commixtionem, sed

1. Ad

1. Ad excludendam ipsammet transubstantiationis Pontificiae doctrinam.

2. Ad exprimendam veram & realem corporis & sanguinis in SS. Coenâ praesentiam.

3. Ad SS. Patrum imitationem: Sic enim Augustinus ait: Hoc accipite IN pane, quod pependit in cruce: Hoc accipite IN calice, quod effusum est de Christi latere.

DE FINE, USU ET FRUCTU COENAE DOMINICAE.

Quid prodest (salutariter corpus & sanguinem Christi in Coena) sic comedisse & bibisse?

Id indicant nobis hæc verba: Pro vobis datur & effunditur, in remissionem peccatorum: Nempe quod nobis per verba illa in Sacramento remissio peccatorum, vita, iustitia & salus donentur. Ubi enim

F 2

remis-

Regi nylentatvnylok, Martini
(3041611)

remissio peccatorum est, ibi & vita & salus est.

Ecquis igitur est usus seu fructus Cœnæ Dominicæ?

Salutaris Cœnæ Dominicæ usus respectu utentium est.

1. Applicatio omnium beneficiorum Christi, remissio peccatorum, vita, iustitia, & salus æterna.
2. Obsecratio & confirmatio fidei.
3. Insectio & implantatio in corpus Christi.
4. Christi inhabitatio.
5. Resurrectionis ad vitam æternam restituta.

Cur ergo Cœnam Dominicam accedis?

Ut fidem meam in Iesum Christum Dominum meum confirmem, & participatione corporis & sanguinis ipsius, famelicam ac sitientem animam meam recreem ac reficiam.

Qui

Qui potest corporalis manducatio & bibitio tantas res efficere?

Manducatio & bibitio quidem non efficiunt, sed illa verba, quæ hic stant: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Quæ verba sunt circa corporalem huius cibi & potus participationem, tanquam caput & summa in Sacramento. Et qui fidit his verbis, ille habet, quod dicunt & sonant, nempe: Remissionem peccatorum.

Anne ergo omnes & singuli, qui Sacramento hoc utuntur, fructuum horum participes reddantur?

Neutiquam, sed soli credentes, (qui verbis institutionis & promissionis Christi fidunt, illi habent quod dicunt & sonant, nempe: Remissionem peccatorum.

F3

Quis

Regi nuntiatum est, Martinus
 (304. 1. 1.)

*Quis itaq; utitur hoc Sacramento
dignè?*

Jejunare & corpus suum præparare, est quidem bona & externa disciplina. At ille est verè dignus & probè paratus, qui fidem habet in hæc verba: *Pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum.* Qui verò his verbis non credit aut dubitat, ille est indignus ac imparatus. Quia hoc verbum *pro vobis*, requirit omnino corda credentia.

Quid indigni isti in Cena accipiunt?

Integrum quidem Sacramentum accipiunt, (nempe verum corpus sacramentaliter cum pane, & verum sanguinem sacramentaliter cum vino:) sed salutarem ejusdem fructum, nempe remissionem peccatorum, aliaq; beneficia spiritualia, non percipiunt.

Unde

Unde illud ipsum probas?

Inde, quia Apostolus Paulus exsertè dicit, indignos reos fieri (non symbolorum panis & vini, sed) corporis & sanguinis Christi, 1. Cor. 11. v. 17. & sumere sibi ipsis ad iudicium, eò quòd in manducatione & bibitione illa non discernant corpus Domini, ibid. v. 24.

DE COMMUNIONE

Laicorum sub una specie.

*Estnè genuinus & integer usus Cene
Dominice, Communio Laicorum
sub una (panis scilicet)
specie?*

Non est, Christus enim 1. Coenam sub utraque panis & vini specie instituit, & celebrari iussit, Matth. 26. 26.

Et 2. Ipse sic Apostolis administravit, ibidem.

Et 3. Eodem modo Apostoli usurparunt, Marc. 14. 13.

Et 4. Aliis ita administrandam præscripserunt, 1. Cor. 11. 22. 23.

F 4

Et

Pérgi nyomatatványok, Martini
(304. 1911)

Et 5. Primitiva Ecclesia, approbantibus Apostolis, eodem modo celebravit; Exemplo Ecclesiae Corinthiacae, 1. Cor. 10. 16. & 11. 23.

DE MISSA PONTIFICIA.

Sed quid de sacrificio Missae habendum, quo Christus offerri statuitur, quotidie pro viventium & mortuorum peccatis?

• Haec doctrina est e diametro contraria.

1. Ipsi institutioni Christi, quae facta viventibus (non mortuis) ad manducandum & bibendum (non ad offerendum)

2. Contraria toti Scripturae sacrae, quae unicum tantum Sacerdotem Christum, & unicum Sacrificium propitiatorium (passionem & mortem Christi) & quidem semel tantum modo eructo obla-

oblatum, nobis praescribit, vide Heb. 7. 27. & 10. 14 & 9. 22. 28.

DE SUBJECTO & ADJUNCTIS

circumstantiis Coenae.

Quibus administranda est Coena Dominica?

Solis hominibus, legitime ejusdem usum expetentibus, (qui edere, bibere, mortem Domini annunciare, & seipsum probare possunt.)

Quomodo autem homo, antequam ad Coenam Dominicam accedat, se ipsum probabit?

Hoc modo: Ut 1. Peccata sua contra legem DEI commissa agnoscat.

2. De iisdem serio poenitentiae affectu doleat.

3. In conspectu DEI demisse se gerat.

4. Remissionem peccatorum ab eodem ardentibus precibus petat, ob sanguinis Christi in ara crucis effusi meritum.

5. Peccata

Bibli. Montebell. Martini

5. Proximo offensas omnes remittat, & reconciliationem amicam cum ipso ineat.

6. Propositum denique emendandi vitam, & desistendi in posterum à peccatis verum & serium habeat.

Quo in loco peragenda?

Ordinariè in publico Ecclesiae coena five conventu Christianorum (exemplo Ecclesiae Corinthiae, 1. Cor. 11. 25.) In casu tamen necessitatis aliis etiam locis privatis administrare coenam liberum est.

Quando & quo tempore peragenda?

Liberum & indifferens est, (quia de hoc neque Christi, neque Apostolorum mandatum habemus. Cavendum tamen, ne & hic cum infirmorum scandalo innovatio suscipiatur.)

Quo

Quoties Coena Dominica utendum?

Non semel tantum in vita, ne semel duntaxat in anno, nec in festis solùm solennioribus; Sed saepius ac multis, quoties conscientiae nostrae necessitas efflagitaverit.

Quare hoc?

Quia propter carnis nostrae infirmitatem opus habemus.

1. Frequentiore Fidei confirmatione.
2. Crebra vitae renovatione.
3. Perpetua mutuae charitatis redintegratione.

* *Credim' haecenus enumerata capita omnia?*

Maximè: credo, & toto corde confiteor singula: haecq; unicum meum in vita & morte solatium erunt.

FINIS.

Regi nuntiatus est Martin

Pall.

Pa

Regi nyomatványok, Martin
(304. 1. 1.)